

Et cum ipse nusquam sibi metipsum sit dissimilis, dissimiliter tangit dissimilia. Quod ubique præsens est, & inveniri vix potest. Quod stantem sequimur, & apprehendere non valemus. Ponamus ergo ante oculos mentis, quæ illa natura sit, quæ tenet hæc omnia, implet omnia, circumplectitur omnia, superexcellit omnia, sustinet omnia. Nec alia ex parte sustinet, atque ex alia superexcedit. Neque alia ex parte implet atque alia circumplectitur: sed circumplectendo implet, implendo circumplectitur. Sustinendo superexcedit, superexcedendo sustinet.

6 Jam audivimus ab isto Doctorum summo, quod insensibilibus elementis, & brutis animalibus præsideat Deus, tangat & impleat eos. Cur ergo criminor illa dixisse, quæ nullus umquam dixit, cum illa dico, quæ iste me docuit? Aut cur otiosum est eum intra vermiculos dicere, quem hic perhibet insensatis & sensatis rebus præsidere, & replere? Nam & Ursus ipse designat, inspirante Deo, gregem pavisse, & Leones Beato Paulo sepulchrum legimus, Sancto perhibente Hieronymo, effodisse: & vitulam auream in nativitate Elisei vocem dedisse: & Asinam stulti Prophetæ vecordiam corripuisse. Sed & Leonem interemptum ob inobedientiam Vatem, & integrum servasse; & ejus subjugale contra naturam in nullo læsisse. Et ut paulò altius gesta contingam, illud necesse est mente pensare, quod tempore diluvij legitur gestum fuisse; ubi ille, qui movet omnia, temporibus, ut ait Beatus Augustinus, opportunis, invicto brachio omne, quod super terram movetur, & vivit, aut in aërem cito volatu discurrit, sub unius arcæ tecto collecta conclusit. Ubi nec sævus Leo juvencam, nec torvus Lupus capellam, nec lycisca timidam damam, nec agilis Tigris agnam, nec rapax accipiter parvam aut terruit, aut læsit ortygommetram: sed pacatæ divina in illis cooperante virtute quievit insignes belluæ à genuina feritate: & lepusculi, ac chirogrylli ab assueto pavore. Quis enim

3. Reg. 13
24.

(1) MS. *chirocrilli*; chirogrylli scribendum, i. e. *Cuniculi*. Vide Dufresne in Glossar. med. & inf. latin.

hoc gerebat in illis, nisi is qui omnia bona fecit, & cuncta, quæ fecit, præsidet, & sustinet, circumdat, & implet? Sanè si ad illa mentis obtutum retorqueamus, quæ quotidie coram posita cernimus, & in ipsis auctoris opera admirantes, præsentiam ejus intelligere facillimè poterimus. Si enim omnia ipse creat; ibi præsens est, ubi creat, qui per se utique creat. Si verò ibi est, ubi creat, à nullis rebus deest; cum omne quod movetur, & est, ex aliquo sit. Habent ergo Sues, Canes, & Vulpes sui in se Creatoris operantem præsentiam, quæ non unum tantum gignunt; sed interdum animatorum filiorum turbam. Denique si horret eum intra Dæmonem inspectorem nequitiarum ejus fateri, & in inferni ima censoria potestate unicuique pro contractis respondere, ut horreat; consequens est, illos æstus atrocis incendij intra eum arctari, & multitudines Dæmonum ab ejus immensitate ambiri. Sed quia ista non catholico congruunt dogmati, quod Deum intra omnia, & extra omnia non hæsitat prædicare, sed antropomorfitano errori, qui perhibet eum extra se omnia posita in alto situm speculari; idcirco nostrum est dicere, propter naturæ eum propriam puritatem non posse sordibus pollui, aquis humectari, ignibus uri, aut quolibet putore foedari, non propter remotum ab his omnibus locum puritatem jugem obtinere. Qui enim intra se omnia continet, & Paradisi secreta, & Inferni profunda, & terræ lata spatia, & salis alta undivaga, sicut sine molis magnitudine cingit; ita sine extenuatione in cujuslibet creaturæ parte totus præsens consistit. Quod autem opera Domini universa bona sint valdè, idcirco ex Doctorum Libris superfluum duxi adstruere, quod constet eos, unimoda voce omnes clamare, opera Domini universa bona valdè. E quibus Beatus Isidorus sic asserit: Quia, qui unum saltem vermiculum per naturam dixerit malum esse, universæ conditæ videtur creaturæ injuriam irrogare: quemadmodum, qui unum supercilium homini rasisset, toto videretur corpori foeditatem incussisse. Sanè unam quæstionem ex Libro Antichimen. almi Juliani huic curavi operi innodare, per quam

quam non solum bona, sed & quæ dicuntur mala, bona possit lector advertere.

7 Interrogatio. Cum Deus Auctor, vel Creator mali non sit, dicente Scriptura in Genesi de his, quæ à Deo creata fuerant, *omnia valde bona*; quomodo ipse Dominus per Esaiam loquitur, quasi è contrario dicens: *Ego Dominus, & non est alter formans lucem, & creans tenebras: faciens pacem, & creans mala?* Responso. Si à bono Creatore bona cuncta creata sunt, quomodo creare mala Dominus protestatur? Sed hæc duo si diligentius attendantur, contraria sibi non erunt. Dominus enim Creator creaturarum bona creavit omnia, quæ utique mala dici non poterunt per naturam. Ecce ergo bonus Deus, secundum quod in Genesi legitur, bona cuncta creavit. Mala autem quare creare dixit, non similiter per naturam se creare perhibuit. Nec enim mala, quæ nulla sua natura subsistunt, à Deo creantur: sed creare se Dominus mala indicat, cum res benè conditas nobis malè agentibus in flagellum format: ut ea ipsa, & per dolorem, quo feriuntur delinquentibus mala sint, & per naturam, qua existunt, bona. Unde & venenum mors quidem est homini: sed tamen vita serpenti. Benè itaque dicitur *formans lucem, & creans tenebras*. Quia cum per flagella exterius doloris tenebræ creantur, intus per eruditionem lux mentis accenditur. *Faciens pacem, & creans mala*. Quia tunc nobis pax cum Deo redditur, cum ea quæ benè sunt condita, sed non benè concupita, in ea quæ nobis sunt mala, flagella revertuntur. Per culpam quippe Deo discordes existimus. Dignum ergo est, ut ad pacem illius per flagella redeamus: ut cum unaquæque tamen res benè condita nobis in dolorem vertitur, correctam ad auctoris pacem humiliter reformetur.

C A P. XXII.

QUID SIT OMNIA.

JAM verò quia, Deo imbuente, omnia quæ à Deo creata sunt, per naturalem essentiam docui bona esse, & idcirco Creatoris præsentia non carere; considerandum est, quæ illustriissimi Patres censuerunt *omnia* appellari, vel quibus dixere rebus hoc vocabulum posse congruere: ut cum manifestè claruerit, hoc universitatis nomen esse, saltem aut sopita, aut testimoniis obruta ad-versantium perfidia cessabit Deum ab his, quæ creavit, falsiloco ore foedare, & eos qui orthodoxè credunt malivola mente persequi. Sanè & ipsi dicunt, ,, inlocaliter ,, omnia amplectitur & ambit. Habitationem autem illius ubique sine loco confitemur, & credimus. ,, Sed quia illorum Doctor stolidus, aut quæ sunt omnia nescit, aut humanam tantum naturam omnia appellare contendit: ut est illud: *Euntes in universum mundum prædicate Evangelium omni creatura.* Ubi utique Evangelium regni solis iussum est hominibus prædicari; Patrum deo super hanc quæstionem sententias quærere: & ab ipsis nihilominus, quæ sint omnia, quæ omnipotens repleat, atque contineat, sciscitare.

Marc. 16
25.

2 E quibus prima fronte Sanctissimus Augustinus est testis citandus, qui coram omnibus Catholicis sufficere poterat solus. Ait nempe in libro quæstionum 1. ,, Cum omnia Deus fecerit, quare non æqualia fecit? Quia non essent omnia, si essent æqualia. Non enim essent multa rerum genera, quibus conficitur universitas, primas & secundas, & deinceps usque ad ultimas ordinatas habens creaturas. Et hoc est quod dicitur omnia. ,, Semper tua in catholico cœtu Sanctissime Pater resonet lingua; quæ non unam creaturam, sed à prima quæ est Angelica, & humana, per medias quæ sunt sensibiles, & insensibiles, tamen vitam habentes, usque ad ultimas transiens creaturas,

(1) *Ostoginta trium, quæstione XLI.*

ras, quæ sunt vita carentes, appellare censuisti omnia. Constat ergo muscas, pulices, cimices, & vermiculos, herbas, arbores, terram, Cælum, & cuncta elementa numerari posse in omnia. Sed adhuc aliud adsumam testimonium tuo super hanc quæstionem ore prolatum. In libello sanè de Trinitate, quem ex duodecim capitulis confecisti, capitulo tertio sic visus es dicere. Ab hac enim summa & incommutabili Trinitate creata sunt omnia. Et ut ostenderes, quæ erant omnia, quæ à Sancta Trinitate, confitebaris creata, adjecisti: Sive visibilia, sive invisibilia: Sive corpus visibile animatum, & inanimatum, vivens & inane: sive corpus invisibile, quod ipsum inanimatum est: Sive spiritum incorporeum rationalem, & intellectualem: Sive Spiritum irrationalem. In his quinque generibus arbitror contineri omnem creaturam: primò visibilia, & invisibilia nominans juxta solum, parvis verbis omnes creaturas comprehendisti. Sed adnectens; sive corpus visibile, animatum, & inanimatum, vivens & inane; tam homines quàm pecudes, tam aves quam reptilia, quæ repunt in terris, & aquis, tam immanes belluas, quàm vermes, muscas, & culices, quæ utique spiritus habent, corpora sua vivificantes; tam herbas, quàm arbores quas perhibes ipse viventes; tam Cælum & terram, quàm mare, astra, vel lapides, quos ipse appellas inanes: sive corpus invisibile, quod ipsum inanimatum est, quod ego aërem autumo esse: sive spiritum incorporeum, rationalem & intellectualem, quem Angelos & Dæmones, atque homines in interiori parte: Sive spiritum irrationalem quo moventur omnes, qui sine discretione vivunt, tam in aëre quàm in terris, & aquis, à Sancta & individua Trinitate creata, & inter omnia deputas numeranda. Verum utrum his omnibus præsens sit Deus, tuo velim testimonio discere. Dicis enim: Non solum universitati creaturæ, verum etiam cuilibet parti ejus totus pariter adest. Ergo non solum culici, cimici, vel vermi non deest; sed quia partibiles, ut corpora sunt, cuilibet parti eorum totus pariter adest.

Quia cum sit incorporeus & inlocalis nulli corpori, vel spiritui invenitur absens.

3 Veniam etiam ad Beatum Hilarium, & audiam, quid omnia Spiritus Sanctus definiat esse per illum. Ait enim: Intelligentiam commove, & totum mente complectere. Nihil carens, totum hoc habet. Reliquum autem hoc, semper in toto est. Ergo neque totum, ei cui reliquum est; neque reliquum, cui est omne, quod totum est. Reliquum enim portio est: omne verò, quod totum est. Deus autem, & ubique est, & ubique totus est. Sed & iste mirifice disputans id appellat omne quod constat nil carere. Quidquid enim quippiam caret, omnia dici subtiliter satis non potest. Ergo si illa sunt omnia, quæ carent nulla, & Deus totus est inter omnia; nulla restat creatura extra Deum, vel sine Deo locata, quæ dicatur à divina essentia remanere aliena.

4 Beatus verò Fulgentius Ruspensis Episcopus nullum mihi loquendi locum reliquit: sed totum quod cogitare poteram jam ipse præmisit. Quem si quis plenissime vult audire, in libellis ad Petrum & ad Scarilam destinatis debet perquirere, & intenta mente cognoscere. Ego verò brevitatis gratia pauca admodum hauriens ex ejus clarissimo fonte huic Capitulo curabo inferere. Ait quippe: Joannes Evangelista, Dominici pectoris recuba, clamat dicens: *Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil.* Quisquis ergo muscas, pulices, vel scorpiones, vel si qua alia sunt, quibus humanus sensus offenditur, à Deo facta negare contendit, ut dicat ea, omnino non facta, aut si facta dicit, non tamen à Patre per Filium; quid restat, nisi ut Evangelistam Joannem dicat in sua prævaricatione mentitum? *Omnia enim per ipsum, inquit, facta sunt.* Non est ergo aliquid, quod Pater non fecit: qui omnia fecit. Neque est aliquid quod Pater non per Filium fecerit, per quem omnia fecit. Proinde quidquid est naturaliter aliquid, necesse est, ut inter ejus opera deputeretur per quem facta sunt omnia, & sine quo factum est nihil. Quid Beate Fulgeati dicitis? Quid

Discipulo Scarilani & credere doces, & prædicare jubes? Evangelista omnia à Deo creata dixit: non muscas, pulices, cimices, vel scorpiones nominavit. Cur tibi non sufficit omnia dicere, & ea quæ à veritatis Discipulo plus ceteris dilecto didicisti, Discipulum docere? Sed specialiter creaturas conaris suis nominibus appellando inter omnia deputare? Cur non terreris horum monstrorum minis, qui eos qui intra culices, aut cimices Deum esse dixerint, separandos dicunt ab Ecclesiæ membris, postquam eum fatentur intra omnia habitare literis simul & linguis? Sed fortè idcirco hæc adstruis, quia scis non esse omnia, si defuerint muscæ, vel cimices: cum constet tunc omnia veraciter posse dici, cum constiterit de his quæ substantialiter aliquid sunt, nihil deesse. Nam cui vel minima pars deest, totum esse non potest. Totum autem esse, nil minus extat habere. Hinc est, quod alio loco dixisti: Nihil est in Cælo, nihil in terra, nihil sub terra, nihil in qualibet natura, quam fecit non factus, ubi deesse possit idem unus Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus. Cimex ergo, musca vel culex, aut aliquid sunt, & ab eis Deus non deest; aut si deest, nihil sunt. Sed quia unicuique eorum forma inest, membrorum parilitas, & vivificans, ac si irrationalis anima, docet ea divina esse opera, cujus sunt omnia opera bona. Quamobrem constat ea annumerari posse inter illa quæ Dominus fecit, implet, circumdat, præsidet, ac sustinet; sicut tu ipse alio loco dixisti, omnia inquires quæcumque fecit, idest Spiritus & corpora, summa & ima, Cælestia atque terrestria, viventia, & quibus facultatem vivendi non dedit, ineffabiliter ubique totus Dominus Deus, & implet, & continet. Neque in his quæ dividuntur, ipse dividitur. Nec in his quæ mutantur ulla mutatione variatur. Abscultanda jam nunc sunt sincerissima tua eloquia, & intenta mente singula trutinanda, & considerandum, quid ipse vocites omnia. Jam pridem dixisti, quod muscas, pulices, scorpiones, & cimices, & si quæ sunt alia, quibus mortalis sensus offenditur, inter ejus opera debeant computari, à quo docentur omnia creata

esse. Nunc vero ut insinues nihilominus, quæ sunt ipsa omnia, adjungis, & dicis: Id est, Spiritus, & Corpora. Quidquid enim creatum est, aut spiritus est, aut corpus est. Quæcumque enim videntur, audiuntur, olfantur, gustantur, aut sentiuntur, corporeæ creaturæ sunt. Quæ autem his quinque sensibus non attinguntur, Spiritus sunt. Sed adjicis, & dicis: Summa & ima, cælestia & terrestria: viventia & quibus vivendi facultatem non dedit, ineffabiliter ubique totus Dominus Deus & implet, & continet. Quid debueras dicere, quod non dixisti, qui sic omnia nominasti? Nam & beati & apostatici Angeli, atque animæ humanæ, Spiritus dignoscuntur esse: & bruta animalia, sicut & hominum genus, atque omnia, quæ moventur in terris & aquis, vivunt & sentiunt. Arbores æquè & herbæ, licet non sentiant, vivunt. Superfunt autem Cælum, & Sidera, aër, terra, & aqua, lapides, & cuncta meralla, quæ appellas non viventia, quæ tamen omnia à Domino Deo fateris esse plena. Et ut eorum dictum evaquares, qui dicunt: Si in pulice est, interficitur cum eo: & si in ligno, dividitur cum illo; aut si in mæcho, vel fure, peccat cum ipso; prosequeris, ac dicis: Neque in his, quæ dividuntur, ipse dividitur; nec in his, quæ mutantur, ulla mutatione variatur. Ut autem illorum stultitiam argueres, qui totum per naturalem essentiam in Christo, & non totum esse credunt in alio quolibet corpore, vel Spiritu, alibi dicis: Ideo ipse unus Deus Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, totum implet, totum continet. Sic totus in singulis, sic totus in cunctis, sic totus in parvis, sic totus in maximis: ita per naturam, non ita per gratiam. Noveras enim Paulum de divisione gratiarum dixisse. *Alij datur per Spiritum sermo sapientia. Alij sermo scientia secundum eundem spiritum. Alij gratia sanitatum in uno spiritu. Alij operatio virtutum. Alij prophetia. Alij discretio spirituum. Alij genera linguarum. Alij interpretatio sermonum. Hac omnia operatur unus, atque idem spiritus, dividens singulis prout vult. Qui enim indivisus singulis prout vult, & cum vult, dona distribuit; & in maximis, & in minimis*

1. Cor.

12. 4.

Temper adest. Quia sicut præsens totus, non omnes taxatas, quas in se habet, divitias uni tribuit; ita etiam totus præsens nullam, nisi voluerit, concedit.

CAP. XXIII.

DE DIFFERENTIIS CREATURARUM.

Differentias autem creaturarum quinque esse, ita habetur Beato Augustino in libris de Civitate Dei, definiente. Inquit enim: In his quæ quoquo modo sunt, & non sunt quod Deus à quo facta sunt, præponuntur viventia non viventibus, sicut ea quæ habent vim gignendi his, quæ isto modo carent. Et in his, quæ vivunt, præponuntur sentientia non sentientibus; sicut arboribus animalia. Et in his, quæ sentiunt, præponuntur intelligentia non intelligentibus; sicut homines pecoribus. Et in his quæ intelligunt, præponuntur immortalia mortalibus: sicut Angeli hominibus. Sed quia mirificè disputans, quinque nobis gradus in creaturis esse monstravit, quorum inferiorem illum perhibuit, qui utique vita caret; quærendum est ab eo, in quo gradu cælum hoc corporeum consistat, ubi nos hostis Jesu Deum quærere, & adorare mandat? In libro siquidem quæstionum de Evangelio disputans, ait: *Quod factum est, in illo vita est.* Omnia igitur quæ facta sunt, & vitam non habent, in ipso verbo Dei vita sunt: in se ipsis vita non sunt. Cælum, terra, lapis, vitam non habent: & tamen in Deo vita sunt. Vivunt igitur in Deo, sine initio, atque incommutabiliter omnes rationes creaturarum, ac per hoc plus videntur ab Angelis Sanctis in verbo Dei, ubi sunt vita, quam in se ipsis. Sed & egregius Doctor Isidorus in libro differentiarum dicit; Quot sunt gradus, vel differentie rerum? Sex. Quæ? Non viventia, viventia, sentientia, rationalia, immortalia, novissimum quod est super omnia Deus. Primus gradus eorum, quæ non crescunt, vita motuque carent: qualis est in lapidibus. Secundus in his, quæ crescunt, vitam motumque sine sensu habent: qualis est in herbis vel

Arboribus: quibus si minime vita insensibilis, motusque inesset, nec germinare utique, neque crescere potuissent: adeo ista, quia vitam sine sensu habent, lapidibus præponuntur & terræ. Tertius gradus est in his quæ non solum crescunt, vel vivunt, sed sentiunt; qualis est in pecoribus. Quartus gradus est in his, quæ crescunt, sentiunt vel intelligunt; tamen mortales, ut animalia sunt: qualis est in hominibus. Quintus in his, quæ sentiunt, intelligunt, immortalesque sunt: qualis est in Angelis. Sextum id, quod immutabile, & infinitum, & simplex est, quod est Deus: à quo omnis hæc natura inspiratur, gubernatur, regitur, atque movetur. Quæ omnia, sicut gradibus crescunt; ita sibi qualitate naturæ præcellunt: nam arbor præfertur lapidi: & pecus arbori: & homo pecori: & Angelus homini: & Deus præponitur Angelo. Denique & Claudianus de hac opinione sic dicit: Omne enim incorporeum corporeo, & inlocale locali, & infecabile fecabili, & vivens non viventi in naturæ dignitate præponitur. Ergo si ita sibi hæc præferuntur naturæ, melior est auro cicuta, & smaragdo urtica, & palma celo corporeo, & omni vita carenti elemento. Deinde præcellit originis dignitate sus cinnamum, & patens cimex fragrans balsamum; atque perparvus pulex odoriferum lilium, & quilibet homunculus omne quadrupedum genus. Quod ita sentiens idem vir eruditissimus Claudianus post aliqua inquit: Gratiâs ergo, etsi non quantas debet, tamen quantas potest, Creatori suo omnis homo referat: qui illi ineffabilis benignitatis largitate essentiam cum lapidibus, vitam feminalem cum herbis, vitam sensualem & animaleam cum pecoribus, vitam rationalem cum Angelis dedit.

2 Hinc etiam Beatus Gregorius gradatim creaturas nominans, quadam communia cum illis hominem dicit habere: Habet, inquit, commune esse cum lapidibus, vivere cum arboribus, sentire cum animalibus, intelligere cum Angelis. Ergo si juxta sententiam Beati Isidori, omnes hæc creaturæ inspirantur, gubernantur, reguntur, atque moventur ab stabili & perenni

ni divina essentia (intra quam currunt Angeli, & consistunt, juxta illud Beati Gregorij dictum, qui & mittuntur, ait, Angeli, & assistunt. Quia etsi circumscriptus est Angelicus Spiritus, summus tamen spiritus ipse, qui Deus est, circumscriptus non est. Angeli itaque & missi, ante ipsum sunt: quia quolibet missi veniunt, ante ipsum currunt) nulla earum est, quæ Deum per naturam in se totum non habeat: cum ipse eam regit & movet. Quod etiam his verbis Sanctus Julianus in Missa quotidiana nobis insinuat, cum dicit: Dignum & justum est, nos tibi gratias agere omnipotens Deus: Cujus divinitatis immensitas sic ineffabiliter circumplectitur omnia, ut in singulis creaturis maneat tota, & in omnibus habitet universa. Non minoratur in minimis, non augetur in magnis, qui nec augetur, nec minuitur in ullo; & tamen dona auget, & minuit potenti imperio. Per dona, & adesse dicitur & deesse, & discedere & venire, non per stabilitatem propriæ naturæ. Sicut & Beatus Gregorius dicit, ubi illa verba Job exponit: *Si venerit ad me, non videbo: & si abierit, non intelligam.* Sæpe enim donum est gratiæ quod homo iram putat: & sæpe divinæ districtiōis ira est, quod gratiam putat. Nam plerumque gratiam æstimat dona virtutum, & tamen eisdem donis elatus corrumpitur. Plerumque velut iram metuit adversa tentationum, & tamen eisdem tentationibus pressus ad virtutum custodiam auctior exurgit. Quis enim Deo se propinquare non æstimet, cum supernis se muneribus excrescere agnoscit? Cum vel prophetiæ donum vel doctrinæ magisterium, vel ad exercenda curationum genera convalescit? Et tamen sæpe mens dum de virtutis suæ securitate solvitur, insidiantē adversario inopinatæ culpæ telo perforatur. Si mentis auditum ad hujus Sanctissimi verba viri convertimus, facillè scire possimus, quia tunc Deus venire dicitur, cum in amorem sui nos servat: & tunc discedere perhibetur, cum inimico, ut perdat, relaxat.

Hh 4

CAP.

(1) Subintellige *creatura*. (2) Missæ hujus quotidianæ à Divo Juliano compositæ meminit etiam supra cap. 13. n. 2.

CAP. XXIV.

QUOD QUI PRIMI GRADUS CREATURAS
implet, tertij (qui utique melior est) naturas
non deserit: cui utique de omnibus
cura manet.

DEFINITIS denique ac terminatis ex sententiis Venerabilium Patrum differentiis creaturarum, & quæ quam creaturam gradu præcellat; hoc nunc mihi arbitrator opus incumbere, ut ostendam à prima incipiens de omnibus illis Deo curam manere, & ipsas creaturas continendo præsidere, & ambiendo replere: ut dum patuerit (ut jam multoties pronuntiavimus) eum intra vitæ non experta bono & per inlocalem essentiam rerum esse, facile suadeatur tardioribus, in viventibus & non sentientibus similiter esse: ac maturiori properando processu, absque difficultate inveniantur ea quæ vivunt & sentiant, ab ipso vivificari, sensificari, moveri ac modificari. Denique cælum, & terram, elementa, & lapides, primi & inferioris gradus naturam esse tradunt doctissimi, quos præmisimus, Vates, utpotè res nullam vitam habentes. Sed quia Divina essentia quæ nihil condidit nolens, etiam ipsas res implet, quas ut maluit, fecit inanimas; ita nobis sacri innuunt apices. De se quippe Pater dicit in illis: *Calum & terram ego impleo.* De Filio etiam ibi legitur: *Replebitur majestate ejus omnis terra, fiat, fiat.* Et in Salomone de Spiritu Sancto: *Spiritus Domini replevit orbem terrarum.* Atque in Esaia de tota pariter Trinitate: *Pleni sunt cæli & terra gloria ejus.* De cujus cavenda præsentia admonemur ita: *Ne dicas: abscondar à Deo: & ex summo quis mei memorabitur? In populo magno non agnoscar. Quæ est enim anima mea in tam inmensa creatura? Ecce calum, & cali calorum, abyssus, & universa, quæ in eis sunt, in conspectu illius com-*

Jerem. 23

v. 24.

Ps. 71. 19

Sap. 1. 7.

Isai. 6. 3.

Eccli. 16.

x 6.

(1) i. e. intra non viventia.

movebuntur, montes simul, & colles, & fundamenta terræ: & cum conspexerit illa Deus, tremore conquantentur. Cujus etiam vias Psalmista designat, dicens: In mari via tua, & semita tua in aquis multis. Scilicet, quia permanens in se, innovat omnia: & juxta voluntatem suam facit in cælo & in terra.

2 Quod si inanes primi ordinis creaturas sine despectu regit, & opplet, ut legum ejus series docet; constat eum eas, quibus vitam sine sensu potentialiter dignatus est inferere, similiter præsidendo nutrire, & unicuique earum proprium corpus fingere. Nec enim à se herbæ, vel arbuta putanda sunt gigni: sed potius illo disponenti formari. De quo dignoscitur Apostolus dicere: *Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia.* Et iterum: *Inspiciens, tu quod seminas, non vivificatur, nisi prius mortuum fuerit. Et quod seminas, non corpus, quod futurum est seminans, sed nudum granum, ut puta tritici, aut alicujus seminis, Deus autem dat illi corpus, sicut vult: & unicuique seminum proprium corpus.* Si enim ipse omnium Creator corpora inanimata modificat, & vita sine sensu intra modicum corpusculum seminis arctat, ut (verbi gratia) in parvissimo semine fici, ubi nascitur folium, lignum, librum; ipse qui producturus est ea, novit: quæ tamen nullus alius prospicere sufficit, quæ ratione inde est, unde ista promovit. Idem quoque Beatissimus Paulus clamat: *Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat: sed qui incrementum dat Deus.* Et dicitur hodie, ab illis deesse, quibus noscitur incrementum dare. *Qui producit, Psalmista canit, in montibus fœnum: & herbarum servituti hominum.* Non enim à se exeunt, quæ ab alio producuntur. *Ut educat panem de terra, & vinum latificet cor hominis: ut exbilaret faciem in oleo, & panis cor hominis confirmet.* Quæ omnia licet spirituales habeant intelligentiam, sunt nihilominus vera, & juxta simplicem litteræ storiâ. Vis enim illa quæ non subsistentia in principio quivit formare, hæc eadem hodie præsens ubique facit ea viroris sui decore terram ornare, & diversis

flos-

(1) i. e. cortex, liber masculino genere.

1 flosculis pingere. Hæc enim tantum illis exterius adest, verum etiam sine extenuatione sui interius inest; qui cum quibusdam lignis medullam inserit, nonnulla verò mira dispositione solida esse decernit. Et diversa arbusta non uno germine vestit: sed & quod cui præparet novit: cui tamen hoc est nosse, quod esse: quia in illa usia, ut jam multis testimoniis docui, non est quippiam diversum vel accidens novum: sed & quod habet, & quod est, id ipsum est.

3 Verum videamus, an & brutorum spirituum curam gerit, qui singulis singula vivificanda corporea finxit, Beatus denique Fulgentius dicit: In eo verò ejus omnipotentia intelligitur, quia omnem creaturam visibilem atque invisibilem, id est corporalem atque spiritalem, de nihilo fecit. In quibus ipsa rerum diversitas multo magis commendat bonitatem atque omnipotentiam Creatoris. Nisi enim omnipotens esset, non una, eademque facilitate, summa atque ima fecisset. Et nisi summè bonus esset, non se gubernandis rebus quibusque infimis præstitisset. Igitur tam in magnis, quam in parvis quibusque rebus conditis magna est bonitas atque omnipotentia Conditoris. Omnia enim sapienter fecit summa veraque sapientia: cui naturaliter hoc est esse, quod sapiens esse: hoc facere, quod sapienter facere. De quo

Sap. 6. 8.

per Salomonem dicitur: *Pusillum, & magnum ipse fecit: & aequaliter pro omnibus cura est illi.* Cum enim de omnibus cura sit illi, cunctis corporibus, quibus vitam inservit, & pabula prævidet. Cui sic per Psalmistam dicitur: *Omnia à te expectant Domine: & tu das escam illis in tempore opportuno.* De quo etiam per eundem adjicitur:

Pf. 103.

27. *Qui dat escam omni carni: quoniam in seculum misericordia eius.* Et iterum: *Qui dat jumentis escam ipsorum: & pul-*

Pf. 146. 9

lis corvorum invocantibus eum. Cujus sunt omnes fere

Pf. 49. 10

Matth. 6.

26.

Pf. 23.

Pf. 49. 13

silvarum, jumenta in montibus, & boves. Qui cognovit omnia volatilia celi: & juxta Evangelium pascit ea. Cujus-

que est orbis terræ, & plenitudo ejus. Qui cum taurorum carnes non comedat, nec hircorum sanguinem bibat, non

ta-

tamen in vano illa creavit, aut creat: sed alia condens
 vascenda dedit: alia ad medendum disposuit: nonnulla
 vero in tyrannizantium correptionem constituit, ut dis-
 cat humanus tumor in subjectione magnorum animan-
 tum beneficium conditoris: & in molestia pulicum, &
 cimicum, cinomium, & scinifum vindictam admissi
 erroris: quo cum divina cooperante elementia domare
 valeat Leones, & Ursos, Tauros, Camelos, & agiles
 Equos, necnon etiam robustissimos Elefantes, & imma-
 nes bestias ad usus redigere suos; per parvos tamen culi-
 ces, quos uno contere digito sufficit, nequit habere
 subiectos. Quis, quæso, his minutissimis rebus tam indo-
 mabilem spiritum inserit? Nonne ille qui presens ubique,
 belluinos animos mansuescit? Aut quid horret in musca,
 ut dicatur Deus intra omnia habitare, & non esse in ip-
 sa, cum dignitate conditionis lapides præcellat, & ter-
 ram? Interdumque etiam ultionem in contumacibus per
 eam exercent divina censura, sicut nos instruit lex sacra,
 ubi dicitur: *Inmisit in eos muscam caninam, & comedit* Psal. 77.
eos; & rana exterminavit eos. Et illud. *Dixit & venit* 45.
Cynomia & Scinifes in omnibus finibus eorum. Et iterum: Psal. 104.
Dixit, & venit Locusta, & bruchus, cui non erat nume- 31.
rus. Quæ etiam Deus fortitudinem suam appellat dicens: Vers. 34.
Locusta & bruchus, fortitudo mea magna, quam misi in Joel 2.
vos. Cum Deus hæc omnia protestetur se mittere, num
 intellectualem Spiritum constat ear habere, ut audito
 auctoris imperio optemperent ei? An potius illa vi qua
 ipse movet omnia, moventur & ipsa? Nam cum mani-
 festum sit, illa quæ agunt nescire, ad vicem virgæ sita in
 manu Domini, ille voluntatem suam in eis operatur, qui
 per Job dicitur, *nihil in terra sine causa* patrare. Sane si Job 5. 6.
 in eis exercet opifex placita sibi, inest sine dubio illis,
 qui voluntatem suam justam complet in ipsis. An non
 voluntatem Dei in Herode impio, & Antiocho pessimo,
 parvi explevere vermiculi, qui unum coegerunt Deo
 credere; alterum vero gladij animadversione vitam sibi

Psal. 77.
45.
Psal. 104.
31.
Vers. 34.
Joel 2.
25.
Act. 12.
23.
2. Mach.
cap. 9.

EX-

(1) i. e. *cynomiarum*, & *tynipum*.

extorquere? Et quos militum manus expavet ferrata, hos consumere non pavitavit vermium inermis, & teterrima turba. Quis hoc quæso tunc egit? Nonne ille, cuius Ecclesia misericordiam & iudicium canit? Sed & vermem Jona correctorem sustinuit; sicut Scriptura dicit: *Et paravit Dominus vermem ascensu diluculi in crastinum: & percussit hederam, & exaruit.* Qui utique paravit, non absens instituit. Et qui illum succidere hederam instigavit, intra eum esse non horruit. Sed ut alias inferam, multis aliis creaturis videntur prodesse illa, quæ nobis solent nocere.

4. Quid dicam? Num de solis hominibus cura est Deo? Et non potius de omnibus rebus formatis ab eo? absit. Beatus Julianus dicit, 3 Interrogatio. Cum Psalmista

Pf. 35. 7. dicat: Homines & jumenta salvos facies Domine: quomodo Paulus Apostolus, quasi è contrario videtur dicere:

1. Cor. 9. Numquid de bobus cura est Deo? Responsio. Hæc Sanctus Augustinus ita distinguit, dicens: Ecce dicitur, quod

de bobus non sit cura Deo. Rursumque dicitur: *Homines & jumenta salvos facies Domine.* Numquid contraria sunt ista? Non. Ad præcepti ergo tenorem non est de bobus cura Deo. Ad providentiam universitatis cura est illi de omnibus. Quid ergo ait Apostolus? Numquid de bobus pertinet ad Deum? Ubi præceptum dedit: *Bovi*

Dent. 25. trituranti os non infranabis; ibi de bobus non cogitavit Deus? Itaque quosdam boves voluit significare. Non enim hoc curat Deus monere, quid agas cum bobus. Ha-

bet hoc natura ipsa humana. Sic factus est homo, ut norit consulere jumentis suis; nec inde à Deo præcepta accepit: sed insinuatum est illi in mente à Deo, ut possit & sine præcepto facere, fecit illum talem Deus. Sed quomodo regit pecus, regendus ab alio: ab eo qui regit, præceptum accepit. Ad præcepti ergo tenorem non est de bobus cura Deo. Ad providentiam universitatis qua

crea-
(1) melius forte *tenerrima*, (2) *f. alia*. (3) *Hæc ex opere Antikicimæ non Drii Juliani Toletani desumpta sunt: sed in Tomo XV. Bibliothecæ Vêterum Patrum, editionis Colonienfis, ubi Sobotus suo Auctori opus illud restituit, desiderantur.*

creavit omnia, & mundum regit, homines, & jumenta
 salvos facies Deus. Intendat charitas vestra. Hic forte
 aliquis dicat mihi: De novo testamento est, quia de bo-
 bus non pertinet ad Deum. Homines & jumenta [salvos
 facies Domine] ¹ de veteri testamento est. Sunt qui ca-
 lumniuntur, & dicant, non sibi consonare ista duo Tes-
 tamenta. Ne forte aliud dicat in Veteri, aliud in Novo;
 & flagitet de me sententiam de Novo talem ², qualis est ³
 hæc: Homines & jumenta salvos facies Domine; quid
 facio? Nihil tam in capite novi Testamenti, quam Evan-
 gelium. In Evangelio invenio, quia omnia ista pertinent
 ad Deum. Nemo erit jam, qui contradicat. Numquid
 enim Apostolus Evangelio contrarius erit? Audiamus ip-
 sum Dominum, Principem & Magistrum Apostolorum.
Respicite, inquit, volatilia Cali, quia non seminant, ne- Matth. 6.
que metunt, neque congregant in horreum, & Pater ves- 26.
ter Cælestis pascit illa. Et de vestimento quid solliciti estis?
Considerate lilia agri, quomodo crescunt. Non laborant ne-
que nent. Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in om-
ni vita sua coopertus est, sicut unus ex istis. Si enim fœnum +1. 12. 13.
agri, quod hodie est, & cras in clibanum mittitur, Deus
sic vestit, quanto magis vos modicæ fidei? Ergo & præter
 hominem animalia, & herbæ ³ pertinent ad curam Dei, ³
 ut pascantur, non ut legem accipiant. Quod ergo ad le-
 gem dandam attinet, de bobus cura non est Deo. Quod
 autem ad creanda, pascenda, gubernanda, & regenda,
 omnia ad Deum pertinent. ⁴ Hinc etiam in Evangelio ⁴
 dicitur Matthæi: *Nonne duo passeret asserventur, & unus* Matth.
ex illis non cadet sine Patre vestro super terram? 10. 29.
 Lucas verò sic dicit: *Nonne quinque passeret veniunt dipondio* Luc. 12.
uno, & unus ex illis non est in oblivione apud Deum? 6.
 Quos enim recordatur & pascit, gubernat & regit, & sine
 quo

(1) Desunt verba illa in nostro Codice MS. Extant apud Augustinum
 super Psalmum CXLV. n. 13. edit. Paris. (2) MS. denotabilem. Au-
 gustinus verò, sicuti restitimus. (3) Augustinus ibidem: animalia ista
 pertinent: nec enim ex Evangelio alia intulit verba, quam que perti-
 nent ad volatilia. (4) Hucusque Augustini verba sunt, loco superius me-
 morato.

quo unus ex illis super terram non cadit; non solum cum ipsis, & intra ea est, verum etiam in illis, unde ea pacere potentialiter ipse disposuit, cui æqualis de omnibus cura manet.

CAP. XXV.

QUOD NIHIL SIT DEO MALUM,
nisi malitia rationalium creaturarum; cui putent
vitia & fragrant virtutes.

ICUM mali natura nulla sit, & tamen ipsum malum res Deo odibilis sit, id datur intelligi, quia & per se non est, & in aliis esse potest. Quamobrem principium hujus nominis à nobis sollicitè est quærendum, ut sciri liceat quis primus invenit id ipsum, quod dicitur malum. Salvator denique omnium tale de Diabolo protulit testimonium: *Mendax est utique, & Pater ejus.* Quod mendacium requisitum, tale invenitur à Propheta signatum: *Dixisti in corde tuo: super sydera ascendam: ponam ab Aquilone sedem meam, ut similis altissimo sim.* Quod pro certo constat falsum. Quia natura circumscripta & facta de nihilo, non potest comparari in circumscripto auctori suo. Enim verò si Diabolum inventorem comperimus mendacij, constat ipsum mendacium malum esse, & ex superbia originem trahere, seu ex malo cupiditatis natum fuisse. Quæ utique vitia ita sunt sibi perplexa, & inextricabiliter innodata, ut unum sic inhæreat alteri, ut neutrum faciliè possit ab altero segregari: sicque alterum alteri sit unitum, ut vix discernatur quid à quo sumat initium. Denique per Salomonem dicitur: *Principium omnis peccati superbia.* Apostolus autem pronuntiat, quod *radix omnium malorum cupiditas* habeatur. Ergo quia certum est, utraque vera esse, & unum inventorem utriusque mali apostatam Angelum nullus valet negare; apparet eum non superbisse, nisi quod contra naturam Deitatis concupivit imperio frui. Nec concupisse illicita, nisi superbiæ fastu mente tumida,

Joan. 8.

44.

Isai. 14.

23.

Eccli. 10.

15.

1. Tim. 6.

30.

per quod divina à se deicere maluit jura; & appetere ausus est potestatem privatam. Evam verò primam hujus mali Discipulam in hoc fuisse serpentino ore inlectam, ut & per superbiam malum divinum calcaret præceptum, & cupiditatis obtentum, parum reputaret totius creaturæ terrestres imperium, nisi esset ut Dij sciens bonum & malum. Cujus rei gratia ostenditur, illis tantum creaturis malum inesse, quæ discretione præditæ superbire possunt, concupiscere, & mentiri. Illas verò vacare ab eo ipso, quibus propter brutum insertum spiritum, aut forte nullum à Deo concessum, nec paradisi pollicetur regnum, nec gehennæ minatur incendium. Nec in aliis, quam in ipsis, in oculis ininitiatæ essentia regnat malum, qui tales conditi sunt, ut discernere possint inter ipsum & bonum. Nam quas Deus privavit scientia sui, nec concupiscere contra auctoris imperium sufficiunt, nec superbire: sed illis tantum sunt rebus contentæ quas Divina providentia dignata est illis largire. Inde est, quod scriptum est: *Videns autem Deus quod cuncta cogitatio hominum esset ad malum, poenituit cum fecisse hominem super terram.* Gen. 6. 5.

Hinc per Prophetam clamat: *Auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis.* Isai. 1. 16.

Hinc Psalmista dicit: *Dominus interrogat justum, & impium. Qui autem diligit iniquitatem, odit animam suam.* Ps. 10. 6.

Hinc per se Veritas dicit: *De corde exeunt cogitationes mala.* Hinc per Prophetam jubetur: *Lava à malitia cor tuum.* Matth. 15. 19.

Hinc rursus per Psalmistam dicitur: *Ne tradas me Domine cum peccatoribus: & cum operantibus iniquitatem ne perdidideris me. Cum his, qui loquuntur pacem cum proximo suo; mala autem sunt in cordibus eorum. Da illis Domine secundum opera eorum, & secundum nequitiam studiorum ipsorum: & secundum opera manuum illorum retribue illis: redde retributionem ipsorum ipsis. Quoniam non intellexerunt in opera Domini, & in operibus manuum suarum, non consideraverunt: destruis illos, neque adificabis eos.* Jerem. 4. 14.

Hujus rationalis creaturæ mala sic se odisse per Joannem perhibet divina censura: *Odisti, dicens, facta Nicolaitarum, que ego odi.* Cui etiam ab Hymnidico dicitur: *Odisti* Ps. 5. 6.

Domine omnes, qui operantur iniquitatem. Et in alio loco dicitur: *Exacerbaverunt eloquium Domini: & consilium altissimi irritaverunt.* Per Salomonem quoque dicitur: *Victimæ impij abominabiles Domino.* Sunt sanè & alia multa in sacris litteris inserta, quæ displicere docent Deo rationalis tantum creaturæ adinventionem pravam, non cuiuslibet substantiæ à se conditæ naturam. Quamobrem aliud constat, nihil ei foetere, quàm malum, nec fragrare, quàm rationalium creaturarum obsequium indefesum. Nisi enim nosset Apostolus opera justitiæ ac pietatis Deo fragrare, Corinthiis scribens non diceret utique: *Deo autem gratias, qui semper triumphat nos in Christo Jesu: & odorem notitiæ suæ manifestat per nos in omni loco: quia Christi bonus odor sumus Deo in his, qui salvi sunt: & in his qui pereunt. Aliis quidem odor mortis in mortem: aliis autem odor vitæ in vitam.* Quique etiam Philippensium elemosynas dignis laudibus attollens, dicit: *Habeo omnia, & abundo: repletus sum acceptis ab Epafrodito, quæ misistis, odorem suavitatis, hostiam acceptam, placentem Deo.* De quo odore & Psalmista dicit: *Dirigatur oratio mea, sicut incensum in conspectu tuo. Elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum.* Hinc & Ecclesiæ dicit: *Myrrha, & gutta, & casta à vestimentis tuis.* Hinc iterum dicit: *Laudabo nomen Dei mei cum cantico: magnificabo eum in laude; & placebit Deo super vitulum novellum cornua producentem, & ungulas.* His etiam odoribus fragrantem Ecclesiam prævidens Spiritus Sanctus in canticis Canticorum dicit: *Meliora sunt ubera tua vino fragrantia.* Et iterum: *Quæ est ista, quæ ascendit à deserto sicut virgulta fumi ex aromatibus myrrha, & thuris, & universis pulveribus pigmentarij? Quam pulchra sunt mamma tua soror mea sponsa. Pulchriora sunt ubera tua vino: & odor unguentorum tuorum super omnia aromata: & odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris.* Ubi non ea laudantur utique quæ terreni negotiatores venalia solent in compitis distrahere; quæ quidem humano olfatui interdum solent grata esse: quæ utique in regias thecas possunt nimia operiri: aut in principum ædibus, qui

quibus pretium suppetit, quo queant ad suum illa libitum emere: sed illa potius attolluntur, quæ nulla metallorum inopia quit auferre, quorum abundantiam, vel potius impedimentum, Petrus & Joannes se negabant habere, dum opem petenti non distullerunt respondere: *Aurum & argentum non est nobis: sed quod habemus damus tibi. In nomine Jesu Christi surge & ambula.* Talibus virtutibus resperfa Ecclesia, quæ pro Christo pauperrima, sed in Christo supramodum inclyta est effecta, dicit sub voce præconia: *Dum esset Rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem.* Sic utique & per Joannem dicitur: *Stetit Angelus ante altare, habens thuribulum aureum: & data sunt ei incensa multa, ut daret orationes Sanctorum omnium super Altare aureum, quod est ante thronum. Et impositis incensis ascendit fumus incensorum de orationibus Sanctorum per manum Angeli in conspectu Dei.* Et infra: *Quatuor animalia, & viginti quatuor Seniores ceciderunt coram Agno habentes singuli citharas, & fialas aureas plenas incensis odoramentorum: quæ sunt orationes Sanctorum.*

3 Cui enim Sanctorum opera, & orationes fragrant huic impietates & malitiæ Dæmonum, & hominum putere quis nesciat? Sic utique docemur Beato Augustino docente, ubi de quadriduana morte noscitur tractasse. More namque suo tam spiritualiter, quam moraliter, quadriduanam mortem edisserens, nihil aliud foctorem maluit definire, quàm vitia, ac crimina animæ. Nam & eos, qui originali peccato subditi, nec naturalis legis, nec veteris testamenti censuræ, nec novi obediunt gratiæ, foctidos, & quadriduanos perhibet. Similiter & illos, qui cogitato, dicto, vel facto, atque pessimæ consuetudinis opprimuntur malo, ac per hoc putido resperguntur infamio, quadriduanos censuit, & foctentes in vitiorum sepulchro: quorum tamen maximum coetum, & vestibis nitet, & unguentis ad augendum vitiorum fomitem sese crebrò perfundit: ut odoribus crispans, facillimè scelus committat, quod incircumscriptis naribus puter. Sed quis infanus hoc poterit vel tenuiter suspicari, cum uxor Job dicitur halitum ejus horruisse, illum

etiam Deus despexisse, & è medio ejus adjuvans defuisse? Aut cum vermium ebullire agnina cum quispiam legat, non illius mentem Deo fragrare adstruat, licet mortali-
 bus membra ejus foetisse audiat? Non enim tantum incit-
 cumscriptæ essentia ullum putens cadaver horret, quan-
 tum Pharaonis perfidia, licet saepe bifamo & sese unxerit,
 & aromatibus vaporarit. Idcirco autem individua Trini-
 tas nec in medio leonum Daniele deferuit, quia foetor
 cadaverum, bestiarum videlicet cibus, illius essentiam
 non offendit. Ideo & cum Jona protector & custos in
 ventre cœti adfuit: quia vitium illi, non fimum putet.
 Proinde in medio sulfurei, & picei camini cum Anania,
 & sociis ambulavit, quia virtutes, & laudes eorum de-
 lectabatur: qui etiam impurissimi Regis oculos ad se vi-
 dendum licet per subjectam creaturam aperuit. Qui Ni-
 nivitas miris vestibibus, & pigmentis ornatos perdere di-
 xit: quorum facta puniendi censuit: & tamen ciliciis, &
 cineribus in pœnitudine delectatus sententiam tempera-
 vit. Quis nostrum non Lazarum & ulceribus plenum, can-
 num linguis litum, utpote cadaver foetidum, Deo præ-
 dicet carum, spirituque unitum; & in purpura, & bysso,
 cinnamo, & libano, ungula, & balsamo divitem luxu-
 riantem divino olfatui asserat foetidum?

4 Quod cum ita sit, non nostras nares debemus con-
 sulere, & illa mendaciter, quæ nobis sunt grata, Deo
 placita æstimare: ea verò quæ nos offendunt, illi despi-
 cientia & censere: cum constet multis aliis fragrare, quæ
 nos vix longe posita propter inconvenientiam nasu va-
 leamus haurire: multa etiam nobis optima esse, quæ aliis
 creaturis magis possunt officere, quam prodesse. Nam
 non sic Vultur delectatur amomo, sicut cane mortuo:
 cum & hoc constet redolere, & illum nobis supra mo-
 dum foetere. Fimo quoque, ut fruges pariat, sterilis pas-
 citur arva, non pecudum arvinis, vel olei, aut mellis

(1) *bifamo* unguenti quædam magnæ suavitatis species denotatur; cum in Vita Eulogij Alyarus dicat: *amomo, balsamo, bifamoque com-
 miscens*, n. 19. (2) MS. *Eleazarum*. (3) *f. lindum*, à lingo. (4) *f. dis-
 plicentia*.

liquore. Sane cui de omnibus cura manet, cuncta opportuna condere debuit: qui utique nihil nolens fecit, aut superfluum condidit, quod in nullo mutatum auctor horreret, aut despiceret. Si enim illi fragrantia volumus adhuc experimento cognoscere, animam debemus conspiciere, in qua nos credimus ad imaginem Dei creatos esse. Quam cum verum sit in toto nostro corpore totam esse, & in qualibet parte corporis totam consistere: nec polluitur, si bona est, in intestinis ex fini proximitate, nec in renibus ex fœdo humore. Deinde juxta sententiam Claudiani aliquid debemus advertere in hac Dei imagine, per quod ad Creatricem ejus substantiam gradatim valeamus ascendere. Ait nempe: „ Intellectum tuum, si potes, intellige: cui soli cum Angelo hoc videre concessum est. Num quippiam in intellectu tuo longum, latum, aut altum vides? Num splendor ullius corporea lucis ibi rutilat? Num aliquid cantilenæ modificatius, & per tempus fluens illi insonat? Aut evanescentis fragrantia suavis halat? Aut aliquid istic corpulentum sapit? Aut aliquid molle, vel durum localiter tangitur? Visus illius clarescit prudentia, tenebrescit insipientia. Auditus illius fallacia offenditur, veritate mulcetur. Inlocaliter illi fragrat æquitas: foetet iniquitas. Vanitate tabescit: virtute pinguescit: miser est contubernio stultitiæ: beatus complexu sapientiæ. Totus igitur oculus est, quia totus videt, & totum, quod inspicit videt. Quodlibet autem corpus nec totum videtur, nec totum videt. Totus auditus est, quia totum, quod audit, totus audit. Corpus autem nihil totum audit: & totus odoratur, gustat, ac tangit. „ Si audivimus, quid imagini Dei luceat, mulcet, halat, vel foetet, debemus scire, quid illi substantiæ incongruum sit, ad cujus imaginem animus conditus fuit. Nec putemus res bene conditas Deo displicere, quem novimus *Omnia in sapientia fecisse*: & ea quæ sa-

Pf. 103.
24.

(1) Apud Claudian. lib. 1. de Statu animæ cap. 21. sic legimus: *Num aliqui cantilenæ modificatus & per tempus fluens canor illic insonat, aut evanescentis fragrantia suavis halatur, &c.*

pienter fecit, diligere, gubernare, continere, & imple-
re. Illa verò foetida coram ejus omnipotentiam esse; quae
ille rationalibus creaturis decrevit cavere. Unde & in
animas Sanctorum per diversa charismatum munera to-
tus permanens; nec animam in corde positam deserit, nec
in intestinis dimittit, nec in renibus derelinquit, quia
ubique propter suam munditiam attingit: & non propter
absentiam à corporeis sordibus mundus permanet.

Jerem. 38. Nam & in lacu Jeremiae adfuit, & per Martyres diver-
sas virtutes fecit: cum & luto ab hostibus perfusi, & in
spurcissimis locis dediti, & inter foetores, ac tenebras
fuisent locati.

CAP. XXVI.

QUOD DUM QUIS STUPRUM

committit, Deum per essentiam ab eo loco, ubi

malum agitur, expellere nequit: qui est

& nequitia testis, & Creator

hominis.

Quia verò immaculatum, & purum, incoinqui-
natum & mundum, & *cujus oculi, juxta Aba-*

Habac. 1. *13.* *non vident* (adprobando utique) *malum,*
& respicere ad iniquitatem nolentem Hostis Jesu audit
Deum, quem constat, eos quos, nescio scire, & eos, quos

ad salvandum non videt, ad puniendum videre; hoc illi
visum est justum, hoc apparuit rectum, ut ab eo loco
per naturae proprietatem extraneum confiteatur & præ-
dicet eum, ubi contra jus legis foedissimum patratur
stuprum. Neque hoc ei videtur divinae substantiae conve-
nire, ut tantum tandem ibidem queat adesse, ubi & cri-
men admittitur, & immunditia exercetur. Unde pensan-
dum est omni recte credenti, & pie de Domino sentien-
ti, si propter cujuslibet hominis scelestam commixtio-
nem Deo liceat proprietatem suam aliquatenus immuta-

re, cui proprium est ubique esse, & ubique totus esse: & sic Cælum & terram implere, ut nihil in Cælo, nihil in terra, nihil in aquis valeat substantialiter esse, quod non fecerit ipse: nihil queat consistere, quod non contineat ille. Quique etiam juxta fidei Catholicæ regulam, à Sanctis Patribus constitutam, sic tota quæ fecit, creditur implere, ut nec recedere per naturam aliquatenus valeat, nec venire, nec contrahi, nec extendi: sed in perenni incommutabilitate in perpetuum perdurare. Quamobrem orthodoxiæ non credo congruere, ut Spiritus Sanctus, qui ante culpam, & post culpam David Regi per prophetiæ donum legitur adfuisse per naturalem essentiam, dum culpæ inferviret, temporaliter, vel localiter, ab illo dicatur recessisse. Aut qui Samsoni in Dalilæ meretricis cubantis sinu, ut in incendio segetum, & nece Philistinorum, adfuit per specialem fortitudinis gratiam tertio post abrasionem crinium contraxerit se, aut recesserit per naturam ab illo, & extenderit postmodum, ut ad subversionem templi occurreret morituro: sed potius per donum gratiæ, & non dando defuit, & dando adfuit, qui per naturam nec recessit aliquatenus, nec accessit. Ut autem & alia inferam, nonne ille, qui amico Abrahæ promisserat in semine ejus omnes tribus terræ hereditario jure possidere, noverat humanitatis formam, per quam promissa decreverat implere, ex Judæ successione oriri, & Davidica pullulare radice: cum etiam Propheta dicat: *Exiet virga de radice Jesse: & flos de radice ejus ascendet.* Et quia juxta Apostoli dictum, in lumbis Abrahæ Levi commanens summo Sacerdoti Melchisedech decimas obtulit. Ergo & David in lumbis Loth fuit, cum filiæ sese commiscuit. Similiter & in Judæ corpore erat, quando cum Thamar nuru incestivè cubabat. Et quis eum tunc, oro, inter ipsa stupra noverat, & benedictum semen, in quo hereditandæ erant gentes ibidem disponebat? Nonne is per quem Pater omnia creat? Moab quippe, ex cujus Ruth est orta prosapia, de qua Deo per Prophetam dicitur: *Emitte agnum dominatorem terre de petra deserti ad montem filia Sion, Loth filius;*

Judic. 3
cap. 14

Gen. 12

Isai. 11
1.

Hebr. 7.

Gen. 19.

36.

Gen. 38.

18.

Gen. 19:

37.

Isai. 16.

1.

& de Olla natus nepos fuit. Phares verò Judæ pignus ex
Gen. 38. nuru ejus Thamar, in incestu satus extitit; de cujus stir-
v. 29. pe Salvator noster & Dominus formam servi suscipiens
Matth. 1. suæ divinitati univit. Num illius deitatis natura ibi de-
v. 3. fuit, ubi ejus humanitatis substantia, per Judam & Tha-
 mar seminariè creata fuit? Quis hoc, nisi incredulus um-
 quam dixit? Quis nisi alienus à Deo suspicavit? Ut quid
 humanum genus omne, ut vult, disponit; & Esau Jacob
 in matris alvo posito servitutum præscivit, & præscitum
 prædestinavit? Phares ex Judæ lumbis nascentem non ip-
 se plasmaverit, qui utique pollicitationem suam ex qui-
 bus natalibus completeret, ante sæcula benè novit? Quid
 autem de Gepte dicam, super quem etiam ad debellan-
 dos Ammonitas Spiritum Domini factum legimus, & per
Judic. 11. cujus manum salutem maximam actam cognovimus? Non-
 ne & ipse ex adultera natus fuit? Ob quod etiam inter
 filios Galaad sorte caruit, & hæreditatem amisit. Ipse ne
 etiam absente Deo conceptus, & sine Deo arbitrandus
 est fuisse formatus? Absit. Job denique dicit: *Nonne si-*
Job 10. *cut lac mulisti me, & quasi caseum coagulasti me?*

2 Quod tractans Papa Gregorius sine exceptione ali-
 cujus personæ inquit: „Plasmatus quippe homo ut lu-
 tum factus est: propagatur autem, & sicut lac mulgetur
 semine, & sicut caseus coagulatur in carne. Per lutum
 ergo primæ conditionis [qualitas] 1 per lac verò sequen-
 tis ordo conceptionis exprimitur. „Unde datur intelligi,
 quod licet ad flagitia committenda liberi arbitrij ducamur
 deceptione, ipse tamen natos ex adulterina compingit
 commixtione, qui etiam illos format, qui ortum trahunt
 ex promissione. Neque enim Samsoni ad alienigenarum
 amplexus nimium æstuanti profuit facta promissio,
 quin tonso crine, & cameratis luminibus æmulis tradere-
 tur inludendus. Nec Gepte obfuit, quod ex meretrice di-
 citur natus, cum dono fultus Spiritus Sancti ab Ammoni-
 tis contribules eruerit suos. Sed ut in aliis capitalis jam

præ-
 (1) *qualitas deest in MS. Extat apud Gregor. lib. 9. in Job cap.*
 37.

præmissi, ubi scæva¹ perpetrantur incesta, adest ibi Deus, ut creet, non ut ad malum incitet. Adest testis culpæ, non adiutor in crimine. Adest sinendo malè conceptum libitum explere, non particeps ipse in scelere. Adest per naturam, sed dest per gratiam. Nec mirum cum Deum dicimus uno tempore adesse pariter & deesse, cum etiam ejus imagini hoc ipsum nonnumquam videamus acciderre. Ut enim noster ait Claudianus, animus humanus præsens subtrahitur: & ibi positus abesse invenitur. Hinc est, quod etiam dum corpori administrat, atque sensificat, si quando in summa eademque semper attollitur: ita quodammodo corporeos deserit sensus: ab his denique inlocaliter abscedit, ut coram posita non videat: ut juxta sonantia, non audiat, ut percursam legendo paginam, non intelligat. Adest anima, ut per oculum litterarum signa colligat; eademque in syllabas sociata jungat, ac per verba distinguat: & non adest, ut quid per hæc fecerit sciat. Lego clarè aliquid, pronuntiante me alter intelligit, qui in id mentis oculum figit, ego verò ipse, quid legerim nescio; quia in aliud anima inlocaliter intenta discessit. Denique cum ad me metipsum, vel admonitus redeo, ego ipse sum, qui utique redeo: & ego ipse sum ad quem redeo; & mecum non fui qui ad me per intervallum, non loci, sed temporis redij, & extra me non fui, quia sine me esse non potui. Ipsa istic est anima, ut per oculum quæ leguntur videat: & ipsa istic non est, ut quæ leguntur intelligat. Sæpè enim evenit, ut sive quibuscumque lectionibus adcommodantes visum, sive relationi cuiquam adhibentes auditum, cum hæc eadem non minus intelligi, quam videri, atque audiri facillimum sit, utroque tamen sensu sonos, atque signa capimus, cum quid hæc significant, non intelligamus: & tamen rursus in id, quod intellectum non erat, animæ referentes obtutum, absque ulla hoc idem difficultate comperimus: tota est ibi anima, ubi cogitat; quia tota cogitat. Quod enim cogitat accidens est: subst-

tantia verò, quæ cogitat. Ergo & Creator animæ & totus ubique adest: & tamen illi, cui nihil tribuit, per hoc quod non largitur deest. Et sicut animam à se ipsam absentat affectus, sic Deum à creaturis, non affectus, qui ei nullus est, removet; sed potius gratiarum largitionis effectus. Tunc enim illum unusquisque habere dicitur, cum ab eo ne pereat conservatur. Tunc amittere perhibetur, cum ab illo ut pereat relaxatur. Qui tamen sæpè præsens, & justos ut proficiant adjuvat: & impios incursum malitiæ suæ non nisi justè sinendo condemnat.

CAP. XXVII.

QUOD ETIAM MALIS PRÆSTO
sit Deus.

NON solum bonis, sed etiam malis Deum adesse hinc maximè possumus advertere, cum eos interdum videmus per donum Spiritus Sancti futura prædicere; & quæ necdum facta sunt, uti habenda sunt prophetare. Nam ut ea, quæ dicimus, facillimè dentur intelligi, personas bonum est prodere, qui & futura vaticinati sunt, & tamen pravè vixerunt. Lamech enim filius Matufael ex posteritate maledicti Cain fuit: qui tamen non sine dono Paraclyti prophetavit, quod in septuagesima septima generatione originale peccatum per Christi indebitam mortem finem acciperet: ait enim: *Audite vocem meam uxores Lamech: auscultate sermonem meum, quoniam occidi virum in vulnus meum, & adolescentulum in livore meo. Septuplum ultio dabitur de Cain: de Lamech verò septuagies septies.* Nec quælibet bona fuisset opera Pharaonis lex perhibet, qui tamen somnium exponens à Joseph audivit: *Somnium Regis unum est: que facturus est Deus, ostendit Pharaoni.* Ecce Deus sua secreta impio ostendisse perhibetur. Et qua ratione illi non confitebitur adesse per naturalem præsentiam, quem etiam, cum voluit, prophetare fecit rem post annos fu-

Gen. 4.
23.

Gen. 41.
25.

turam? Quid autem de Balaam ariolo dicam? Qui non solum futura in proximo narrat, sed etiam Christi adventum longè adfuturum contemplan-
Num. 24
17.
Num. 31
16.
1. Reg. 17
19.
1.
19.

2 Nabucodonosor quoque impium, & superbum, crudelem, & templi incensorem, ac plebis Dominicæ fuisse inimicum, omnibus penè est manifestum. Huic autem & in camino sese Dominus non dedignavit ostendere, & futura regna maluit demonstrare, & se nasciturum sine virili coitu revelare. Cui etiam Daniel sic non distulit fari: *Tu Rex cogitare cœpisti in stratibus tuis quid esset futurum post hæc. Et qui revelat mysteria, ostendit tibi,*

que

(1) Ita Biblia Gothica: Vulgata verò cum Hebræa, & Græca, *occidit.*

- Vers. 44. quæ ventura sunt.* Et ad finem interpretationis subjunxit: *In diebus autem regnorum illorum suscitabit Deus Cali regnum, quod in æternum non dissipabitur, & regnum ejus populo alteri non tradetur, comminuet, & consumet universa regna hæc, & ipsum stabit in æternum. Secundum quod vidisti, quod de monte abscissus est lapis sine manibus, & comminuit testam, & ferrum, & as, & argentum, & aurum, Deus magnus ostendit Regi quæ futura sunt postea. Et verum est somnium, & fidelis interpretatio ejus.* Ecce vera conspicit veritatis inimicus, & Regnum Cælorum venturum discit, qui nullam in Regno Dei portionem habet. Veniamus iterum necesse est ad Evangelium, &
- Matth. 7. 22.* *ibi auscultemus dicentem Dominum: Multi dicent mihi in illa die: Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus? Et in nomine tuo Dæmonia ejecimus? Et in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis quia numquam novi vos. Discedite à me, qui operamini iniquitatem.* Constat ergo multos dono virtutum polle-
re: sed in numero electorum à Domino non agnosci. Signa per Dominum facere: sed in judicio reprobari. De quorum numero ille erat, de quo Joannes Domino referebat: *Præceptor vidimus quendam in nomine tuo ejicientem Dæmonia, & prohibuimus eum, quia non sequitur nobiscum.* In nomine quidem Christi Dæmonibus imperabat, ut humani favoris auram sibi aggeraret, sed Dominum non sequebatur, ut deposito timore cordis, quia mitis & humilis corde erat, disceret per quod ad suæ animæ requiem perveniret. Mirandum sanè de illis est valde, qui nolunt Deum per essentiam malis adesse, & impiissimum Caifam per Spiritum Sanctum legunt prophetasse. De quo in Evangelio Cata^r Joannem scriptum est: *Unus autem ex ipsis Caifas, cum esset Pontifex*
- Joan. 11. 42.* *anni illius, dixit eis: Vos nescitis quidquam, nec cogitatis quia expedit nobis, ut unus homo moriatur pro populo, & non tota gens pereat. Quem Evangelista non à se dixisse denuntiat, dicens: Hoc autem à se metipso non dixit: sed*
- cum*

(1) Præpositio græca, quæ apud Latinos secundum.

cum esset Pontifex anni illius, prophetavit, quia Jesus moriturus erat pro gente.

3 Audivimus prophetasse impium, & audet quis dicere essentialiter Deum ab omnibus malis sedatum, quorum & mentes conspicit, & cogitationes cognoscit, pariter & reprehendit? Ut est illud: *Quid cogitatis mala in cordibus vestris?* Necnon & illud apud Lucam: *Phariseus autem cepit intra se reputans dicere: quare non baptizatus esset ante prandium? Et ait Dominus ad illum: Nunc vos Pharisei, quod de foris est calicis, & catini mundatis: quod autem intus est vestrum, plenum est rapina & iniquitate. Stulti, nonne qui fecit quod de foris est, etiam & quod intus est, fecit?* Auctor & scrutator cordium non munditia membrorum delectatur: sed mentium; qui utique nil longè à se positum creat, nec per momenta & loca accedens quidpiam scrutatur. Quod etiam filius tonitruum sic dignoscitur commendare: *Ipse, dicens, Jesus non credebatur semetipsum eis: eo quod ipse nosset omnes, & quia opus ei non erat, qui testimonium perhiberet de homine: ipse enim sciebat quid esset in homine.* Neque enim suspicando putandus est omnia scire: sed potius præsens ubique malivolorum mentes, utpote creator, ita cognoscere, ut à nullo possit, vel vitari, vel falli. Nam & Matthæus Dominum inducens Phariseorum hypocrisim discipulis prohibentem, sic dicit: *Cavete à fermento Phariseorum, & Saduceorum. At illi cogitabant inter se dicentes, quia panes non accepimus. Sciens autem Jesus, dixit: Quid cogitatis inter vos modica fidei, quia panes non habetis? Nondum intelligitis, neque recordamini, quinque panum in quinque millia hominum; & quot cofinos sumpstistis? Neque septem panum, & quatuor millia hominum, & quot sportas sumpstistis? Quare non intelligitis, quia non de pane dixi vobis, Cavete à fermento Phariseorum, & Saduceorum? Tunc intellexerunt, quia non dixerit, Cavendum à fermento panum, sed à doctrina Phariseorum, & Saduceorum. Quam doctrinam paulò apertius Lucas explanans ait. Primò attendite à fermento Phariseorum, quæ est hypocrisis. Hypocrita quippè duplici constringitur crimine, dum*

Matth. 9.

4. 11

Luc. 11.

38.

Joan. 2.

24.

Matth.

16. 6.

Luc. 12.

1.

dum non corrigere, sed mavult scelus admissum celare. Bonum verò, quod non habet, de se cupit jactare: aut si accepit, forte cenodoxia et corruptus, in suæ animæ perniciem vertere. Sicut Beatissimum Gregorium in libris Moralium legimus exposuisse, ubi inquit: Scirpi ergo, vel carecti nomine hypocritæ vitam signat, quæ speciem quandam viriditatis habet: sed ad humanos usus fructum utilitatis non habet: quæ sterilitate operis arida permanet, solo sanctitatis colore virescit: sed neque sine humore scirpus, neque sine aqua carectum proficit. Quia hypocritarum vita ad bona opera infulsionem quidem superni muneris percipit: sed in cunctis quæ agit, exteriore laudes appetens à fructu perceptæ infulsionis inanescit. Sæpè namque mira signorum opera faciunt. Ab obsessis corporibus spiritus expellunt: & per prophetiæ donum ventura quæque sciendo præveniunt: sed tamen à largitore tot munerum cogitationis intentione divisi sunt: quia per ejus dona non ejus gloriam; sed proprios favores quærunt. Cumque per accepta bona in sua laude se elevant, ipsis muneribus contra largitorem pugnant. Inde quippè contra dantem superbiunt, unde etiam amplius humiles esse debuerunt. Sed eo eos postmodum districtior sententia perculit, quò nunc superna bonitas, & ingratos largius infundit: fitque eis amplitudo muneris incrementum damnationis: quia irrigati fructum non ferunt, sed sub viriditatis colore vacui in altum crescunt. Quos benè per Evangelium Veritas exprimit dicens: *Multi dicent mihi in illa die: Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus? Et in nomine tuo Dæmonia ejecimus? Et in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis; quia numquam novi vos. Discedite à me qui operamini iniquitatem.* Scirpus igitur vel carectus sine aqua non vivit: quia nimirum hypocritæ non nisi ex superno munere viriditatem bonæ operationis accipiunt. Et iterum. Benè igitur dicitur: *Sicut tela araneorum fiducia ejus.* Quia apparente cordis teste, præterit omne, quod

(1) i. e. vanagloria.

quod exterius de humano favore confidit. Et post aliqua de eisdem idem ipse dicit: *Super acerbum petrarum radices ejus.* Sed iste hypocrita scirpi appellatione signatur, cum corpus abstinentia edomat: cum largiendo quæ possidet, studio pietatis exsudat: cum notitia sacrae legis eruditur: cum verbo prædicationis utitur. Quis hunc tanta plenum largitate conspiciens à gratia æstimet largitoris alienum? Et tamen superna dispensatio largitur huic dona operis, & sortem denegat hereditatis. Operandi munera cumulat, & tamen vitam operantis ignorat. Identidem etiã: Sed Sanctus vir conspiciat, quia & qui summa jam dona percipit, si de acceptis extollitur, cuncta quæ acceperat, amittit. Hinc quoque Vas electionis omnibus donis Charitatem præfert, sine qua etiã omnes virtutes nil proficere suadens, dicit: *Emulami autem charismata meliora: & adhuc excellentiorem viam vobis demonstro. Si linguis hominum loquar, & Angelorum, Charitatem autem non habeam, factus sum velut eramentum sonans, aut cymbalum tinniens. Et si habuero prophetiam, & novero mysteria omnia, & omnem scientiam; & si habuero omnem fidem ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum. Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas: & si tradidero corpus meum, ut ardeam, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest.* Has enim omnes virtutes, dona idem docuit Sancti Spiritus esse: & ab ipso omnipotenti Domino, qui unus est, dispensari, dicens: *Hæc omnia operatur unus, atque idem spiritus, dividens singulis prout vult.* Sed quia hæc dona etiã illi habere possunt, qui Deum ex tota mente non diligunt, & proximos non ut se ipsos quærunt; idcirco illam his præponit, sine qua nemo Deum videbit. Nam juxta Beatum Gregorium, tanto unusquisque à conditore suo districtius in judicio non agnoscitur, quanto nunc ad reparationis gratiam, nec per dona revocatur.

I. Cor. II. 31.

Vers. III

II. Cor. I. 10.

4 Sed si fortè calumniatores hos omnes ex Ecclesiæ membris dixerint esse, & baptismi unda perussos fuisse, ac per hoc Spiritus Sancti dona, licet sint sine charitatis per-

perfectione, habere; hoc illos volo audire, quod Vas
 Rom. 13. electionis Romanis ostenditur dixisse: *Non est enim,* ait,
 I. *potestas, nisi à Deo: quæ autem sunt à Deo ordinata sunt.*
 Quis, oro, tunc Romanis imperabat, & Republicam
 regebat, cum Apostolus ista scribebat? Nonne Pagano-
 rum manus sæva, quæ Apostolos & Martyres per totum
 orbem est persecuta? Sed sequitur, & dicit: *Vis autem
 non timere potestatem? Bonum fac, & habebis laudem ex
 illo. Dei enim minister est tibi in bonum. Si autem malè
 feceris, time. Non enim sine causa gladium portat. Dei
 enim minister est, vindex in ira ei, qui malè agit. Ideoque
 necessitati subditi stote, non solum propter iram, sed prop-
 ter conscientiam. Idè enim & tributa præstatis: Ministri
 enim Dei sunt, in hoc ipsum servientes. Sed & quod per
 Sap. 6. Salomonem dicitur, auscultent. Audite ergo Reges, in-
 telligite. Discite Judices finium terræ: præbete aures vos,
 qui continetis multitudines, & placetis vobis in turbis natio-
 num. Quoniam data est à Domino potestas vobis, & vir-
 tus ab altissimo, qui interrogabit opera vestra, & cogita-
 tiones scrutabitur. Quoniam cum essetis ministri regni il-
 lius, non rectè judicastis, neque custodistis legem justitiæ,
 neque secundum voluntatem Dei ambulastis. Ministri Dei
 dicuntur impij, qui non ambulant secundum voluntatem
 Dei: sed licet illi ad suum velle abutantur subjectis, per
 eorum tamen voluntatem malam judicia sua exercet bo-
 nus & justus Deus, cujus sunt cuncta judicia recta. Nam
 & de Nabucodonosor dicitur, quod malleus ferreus fue-
 rit in manu Domini ad conterendas omnes gentes. Hinc
 etiam in libris Regum habetur: *Irruebat in Saul Spiritus
 Domini malus.* Quod tractans in libro Antichimenon Vir
 egregius Julianus, dicit: A quibusdam quæritur: si Do-
 mini, cur malus? Si malus, cur Domini Spiritus dicatur?
 Ecce unus idemque Spiritus & Domini appellatur & ma-
 lus. Domini videlicet, per licentiam potestatis justæ: ma-
 lus autem per desiderium voluntatis injustæ. Omnis enim
 voluntas Diaboli injusta est, & tamen permittente Deo,
 omnis potestas justa. Ex se enim tentare quoslibet injus-
 tè appetit: sed eos qui tentandi sunt, non nisi tentari
 Deus*

Deus justè permittit. In his ergo duobus verbis, quibus & Domini spiritus dicitur, & tamen malus, comprehensa est & potestas justa in Diabolo, & voluntas injusta. Nam & ipse dicitur Spiritus malus, per nequissimam voluntatem, & idem Spiritus Domini per acceptam justissimam potestatem. De quo Spiritu etiam per Michæam dicitur: *Vidi Dominum sedentem super solum suum, & omnem exercitum Cæli assistentem ei à dextris, & sinistris.* Et ait Dominus: *quis decipiet Achab Regem Srael, ut ascendat in Ramoth Galaad? Et dixit unus verba hujuscemodi, & alius aliter. Egressus autem spiritus, stetit coram Domino, & ait: Ego decipiam illum. Et loquutus est Dominus: In quo? Et ille ait: Egrediar, & ero Spiritus mendax in ore omnium Prophetarum ejus. Et dixit Dominus: Decipies & prævalebis. Egredere, & fac ita.*

3. Reg. 22
19.

5. Nos verò si loquutiones Spirituum, ut à Beato sunt Gregorio expositæ, recordamur; profecto nec per tubam vocis Deum Diabolo loquutum, nec per organum gutturis Diabolum Deo respondisse putare debemus. Sed dicere Dei est, *quis decipiet Achab Regem Srael*, justam perditionem impij electis Angelis vi intima revelare. Dicere autem unus Angelorum verba hujuscemodi, & alius aliter, est unusquisque tantò in motum admirationis magis confurgere, quantum datur ei pro meriti dignitate plus divina judicia contemplari. Dicere autem Diaboli est, *Ego decipiam illum*, intra cogitationum suarum latibula perditionem illius ardenti nisu anhelare quem jam noverat sibi complicem in crimine esse; sed adhuc verebatur per pœnitentiæ lamenta amittere. Dicere autem Dei est, *In quo?* vi quadam intima mentis ejus agnoscere, & pravas ejus cogitationes considerare. Dicere Diaboli est: *Egrediar, & ero spiritus mendax in ore Prophetarum ejus*, sua opera & mendacia Deo cælare non posse, & incursum suæ malitiæ à Deo relaxari expetere. Dicere autem Dei est, *decipies, & prævalebis*, in proprio eum appetitu dimittere, ut ex ejus pravo desiderio suam ipse justam sententiam non cunctaretur implere. De quo etiam maligno Spiritu Sanctus Gregorius sic dicit;

cit: Diaboli tentatoris licentia pactum Dei vocatur. In qua & desiderium tentatoris nostri agitur; & tamen per eum miro modo voluntas iusti dispensatoris impletur. Erudiendos electos suos Dominus sæpe tentatori subijcit, sicut post Paradisi claustra, post tertij Cæli secreta, ne revelationum magnitudine Paulus extolli potuisset, ei Satanæ Angelus datus est. Sed in hac ipsa tentatione disponitur, ut qui elati perire poterant, humiliati à perditione seruentur: secreto dispensationis ordine, unde favere permittitur iniquitas Diaboli, inde piè perficitur benignitas Dei. Hinc Paulus ait: *Propter quod ter Dominum rogavi, ut discederet à me, & dixit mihi: Sufficit tibi gratia mea. Nam virtus in infirmitate perficitur.* De hoc etiam maligno spiritu Beatus Julianus in Antichimænon dicit: Satan, qui mundo corde esse non potest, quomodo videndo, Domino adfuisse potest? Sed intuendum, quia adfuit coram Domino: non autem Dominum vidisse perhibetur. Venit quippè Satan, ut videretur à Domino, non ut videret Dominum. Ipse in conspectu Domini, non autem in conspectu ejus Dominus fuit. Sicut cæcus, cum in Sole consistit, ipse quidem radiis Solis perfunditur; sed tamen lumen non videt, quo inlustratur. Ita ergo etiam inter Angelos Satan adfuit, quia vis divina quæ intuendo penetrat omnia, non se videntem spiritum immundum vidit.

6. Sed quia de immundis Spiritibus loquens longe à proposita quæstione mea vagavit oratio; ad ea, quæ cœperam recurrens, de hominibus gentilitati deditis prosequar, quæ invenero. Ait denique idem Beatus Julianus. Quæri rationabiliter potest, quomodo in hoc loco dicitur quod regnare hypocritam facit? Cum hac de re per Prophetam specialiter quæratum dicens: *Ipsi regnaverunt, sed non ex me. Principes extiterunt, & non cognovi.* Quis enim rectè sentiens dicat, quia facit Dominus quod minime cognoscit? Sed quia scire Dei approbare est; nescire reprobare; miro modo hypocritas Dominus & regnare facit, & nescit. Facit sinendo; nescit reprobando. Identidem ex verbis Beati Gregorij mutuatur, di-

2. Cor. 12
v. 8.

Offe. 8.
4

dicens: Nil ergo in terra fieri sine causa, id est sine causa
 divinæ distributionis, vel permissionis. Et iterum: Cum
 omnis qui proximum decipere conatur, iniquus sit; &
 iniquis Veritas dicat: *Numquam novi vos. Disceditis à me* *Math. 7.*
omnes, qui operamini iniquitatem: qualiter hoc in loco 22.
 dicitur, quia Dominus decipientem novit? Sed quia sci-
 re Dei aliquando cognoscere dicitur, aliquando appro-
 bare; & scit iniquum, quia cognoscendo judicat; &
 nescit, quia non approbat. Neque enim iniquum quem-
 piam judicasset, nisi cognosceret. Et tamen iniquum
 nescit, quia ejus facta non approbat. Item ipse Paulus *Rom. 13.*
 dicit: *Non est potestas nisi à Deo.* Et Propheta: *Regnave-* *Ossee 8.*
runt, sed non ex me. Quasi diceret: non me propitio, 4.
 etiam si me irato. Unde inferius per eundem Prophetam
 dicit: *Dabo tibi Regem in furore meo.* Quo manifestius *Ossee 13.*
 elucet, bonam, malamque potestatem à Deo ordinari; 11.
 sed bonum propitius: malum iratus. Sed & Claudianus
 dicit: Doctor Gentium, non tam ignaros veri Philoso-
 phos judicat, quàm cognitos contemptores accusat, in-
 quiens: *Revelabitur ira Dei de Calo super omnem impie-*
tatem, & injustitiam hominum eorum, qui veritatem in- *Rom. 14*
justitiam detinent. Quia quod notum est Dei, manifestum 18.
est illis. Et ut ostenderet, unde; adjecit: Deus enim illis
manifestavit. Invisibilia enim illius à creatura mundi per
ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur: sempiterna
quoque virtus ejus, ac Divinitas; ut sint inexcusabiles:
quoniam cum cognovissent Deum, non quasi Deum glorifi-
caverunt. Ergo cognoverunt & ingressa est Divinitatis
 abdita mens humana secretum. Et ut ostenderet quam-
 obrem; post nonnulla inquit: Idcirco, scilicet, lumine
 veritatis animas Philosophorum afflatis, ut in salutem
 generis humani toti quandoque mundo divinitus editum
 dogma, apud rudes gentium mentes veris testimoniis
 gentilium uteretur. Habes Philosophos Apostolico ore
 commendatos, quod divina secreta, Deo manifestante,
 cognoverint: & tamen evanescente insensato corde eor-
 um, non quasi Deum coluerint, sed mutaverint glo-
 riam ejus in similitudinem imaginis corruptibilis homi-

nis, voluerum, & quadrupedum, & reptantium. Nam absens divinitas sua eis secreta manifestavit, quæ terræ, & lapidi præsens nullum eis intellectum concedit. Nonne pejores judicandi sunt Philosophi qui idolis servierunt post agnitionem Dei, quàm illa idola, quæ colebant, quæ nec Deum noverant, nec se? Quæ utique in proprietate suæ naturæ à bono auctore condita bona, ab infandis hominibus in habitatione sunt Apostatarum Spirituum consecrata. Qui enim in pessimis, & scelestibus Dæmonibus atque hominibus esse monstratur, quos tamen ipse odisse perhibetur; illa proculdubio non deserit, quæ, ut voluit, edidit: & quibus nec meliorandi, nec deteriorandi facultatem concessit. Quid namque aliud Mathematicos, aut idolorum Artifices dicere possumus, quam impios? De quibus Psalmista dicit: *Similes illis fiant, qui faciunt ea, & omnes, qui confidunt in eis.*

7 Verumtamen de ipsis decet inquirere, quid Beatus Augustinus maluit diffinire. Ait enim in libro *Quæstionum adversus Mathematicos*: „Mens enim humana de visibilibus judicans, potest omnibus visibilibus se ipsam agnoscere esse meliorem. Quæ tamen cum etiam se propter defectum, profectumque in sapientia fatetur esse mutabilem, invenit supra se esse incommutabilem veritatem. Atque ita adhærens post ipsam, sicut dictum est:

Adhæsit anima mea post te, beata efficitur, intrinsecus inveniens omnium visibilium & invisibilium Creatorem, atque Dominum, non quærens extrinsecus visibilia, quæ aut non inveniuntur, aut cum magno labore frustra inveniuntur, nisi ex eorum pulchritudine inveniatur artifex, qui intus est: & primus in anima superiores, deinde in corpore inferiores pulchritudines operatur. „ Et hæc quidem de Mathematicis dicit. In quo etiam libro de pulchritudine Idolorum inquit: „Ars illa summa Omnipotentis Dei, per quam ex nihilo facta sunt omnia, quæ etiam

(1) Non eos appellarunt Mathematicos veteres, qui nunc appellantur: sed illos qui temporum numeros motu Cæli ac siderum pervestigarunt. Verba sunt Augustini lib. 83. QQ. quæst. 44. (2) Aug. ibidem.

etiam sapientia eius dicitur, ipsa operatur etiam per artifices, ut pulchra, & congruentia faciant, quamvis non de nihilo, sed de aliqua materia operentur, veluti ligno, aut marmore, aut ære, ¹ & si aliquid aliud materiae generis manibus artificis subditur. Sed ideo isti non possunt de nihilo aliquid fabricare, quia per corpus operantur; cum tamen eos numeros, & convenientiam lineamentorum quæ per corpus corpori imprimunt, in animo accipiant, ab illa summa sapientia, quæ ipsos numeros, & ipsam convenientiam longe artificiosius universo mundi corpore impressit, quod de nihilo fabricatum est. In quo sunt etiam corpora animalium, quæ jam de aliquo, id est, de elementis mundi fabricantur; sed longe potentius, excellentiusque, quàm artifices homines easdem figuras corporum & formas in suis operibus imitantur. Non enim omnis numerositas humani corporis inveniuntur in statua: sed tamen quæcumque ibi inveniuntur ab illa sapientia per artificis animum trahitur: quæ ipsum corpus humanum naturaliter fabricatur. Nec ideo tamen pro magnis habendi sunt, qui talia opera fabricantur, aut diligunt. Quia minoribus rebus intenta anima, quas per corpus corporaliter facit, minus inest ² ipsi summæ sapientiæ, unde istas potentias habet, quibus malè utitur, dum foris eas exercet. Et illa in quibus eas exercet diligens, interiorem earum formam stabilem negligit, & inerior, infirmiorque efficitur. Hæc denique Sanctissimus Augustinus de plaste idoli dixit: & talia de Mathematicis protulit.

8 Nunc verò pensandum est, si ego, quæ nullus alius effatus est, dixi, qui Deum juxta præfatorum Patrum sententias, intra bonos, & malos, secundum hoc, quod omnia implet, asserui: ob quod & otiosus ab Hoste Jesu visus sum appellari; an ille stultitia occupatus, dum in prodicione Civium intentus ad inquirenda pubescentium nomina currit: nec se sciens, nec Auctorem

Kk 2 suum

(1) *Apud Aug. lib. 83. 22. q. 78. eboze legimus.* (2) *Pro inest ibidem extat inhaeret.*

suum, quod ipse malis intentus comperire non potuit, superba mente ab studiosis recipere recusans, impugnare non parcit: illud postponens dominicum imperium quod dicitur: *Vacate, & videte, quoniam ego sum Dominus*: nec ad illicitas gradui Episcopali desinit nequitas manicare. Nec ad divinarum Scripturarum cum non novit seriem, sese studiosè mavult convertere: ac per hoc ab Auctoris notitia vacuus, arbitratur se vi quadam veritatem extinguere. Sed quia libellus iste portum petit, qui diutius navigans scopulosa loca transmeavit, Patri & Filio & Spiritui Sancto grates quas valeo refero. Cujus munere adjutus sufficienter me respondisse hostibus credo. FINIS.

CAPI-

(1) *manicare* i. e. mane surgere. Du-Cange. Consonat etiam quod Samson supra in Proem. lib. 2. num. 2. in fine, de Hostegesi loquens inquit, eum *maturius, seroque* Consulsum, & Eunuchorum domus adsidere quotidie. (2) MS. *valere*.

CAPITULO IV.

VIDA DEL PRESBYTERO LEOVIGILDO.

AL mismo tiempo que florecian en Cordoba los Varones ilustres mencionados ; vivia alli otro muy recomendable, llamado *Leovigildo*. Hizo memoria de el Ambrosio de Morales en el lib. 14. cap. 3. por estas palabras : „ Otro Sacerdote havia „ entonces en Cordoba , llama- „ do Leovigildo, cuya bue- „ na doctrina parece en un su „ pequeño libro , que escri- „ bió del habito de los Cleri- „ gos y su significacion ; el „ qual se halla en un libro an- „ tiquissimo de letra Gothi- „ ca , que está en la Libreria „ del Real Monasterio de San „ Lorenzo en el Escorial. Y „ tengo yo por cierto es este „ Leovigildo uno de quien „ hace memoria el Abad Sam- „ son en su Obra,

2 D. Nicolás Antonio en el lib. 6. de su Bibliotheca antigua, num. 144. reproduce lo mismo ; añadiendo pertenecer à este los Versos que Alvaro compuso para la Bibliotheca de Leovigildo ; y doliendose del mal hado de nuestras antigüedades ; por no haverse lle-

gado à publicar aquel y otros escritos.

3 Sabiendo yo dónde paraba aquella Obra , logré orden de su Magestad para que se me franqueasse una Copia puntual, como en efecto obtuve por mano del Bibliothecario mayor del Real Monasterio de San Lorenzo , el R. P. Fr. Julian de Villegas. Segun esta ; y las demás Obras de Alvaro, y de Samson, en quienes se hace mencion de Leovigildo , podemos escribir su Vida en esta forma.

4 Fue Leovigildo de linage de Godos , como declara, no solamente el nombre , sino Alvaro en los Versos que le hizo : *Qui Getica luce fulget*. Su Padre se llamó *Ansefredo*, nombre tambien proprio de aquella gente : pues haviendo en Cordoba por entonces otro de aquel nombre , (como se dirà) distinguió el Abad Samson à este de que hablamos , nombrandole *Leovigildo hijo de Ansefredo*. Dedicóse al servicio de la Iglesia ; y llegó à ser Presbytero , por la ciencia y honestidad que mostrò

en sus costumbres. El Templo en que sirvió, fue el de S. Cyprian Obispo y Martyr, segun manifiesta el mismo en el Exordio de la Obra que escribió, dedicandola à los Clerigos de la expresada Iglesia, y confessandose su Compañero, ò *Sequipeda*: por lo qual, y por el hecho mismo de haverle escogido aquellos Sacerdotes para escribir el Tratado que le encomendaron, le reconocemos por uno de los Presbyteros Cordobeses que florecieron en la expresada Iglesia.

5. Deseoso de aprovechar en las Sagradas Letras, trataba mucho con los Doctores que vivian en Cordoba, segun

Qui Getica luce fulget, vel copia fandi

Germina vel lingua claret per tempora fasti.

6. El estudio de la Sagrada Escritura, que fue el continuo de los Padres antiguos, era el mas frequente de Leovigildo, segun muestra el uso familiar que hace de ella en su Obra: y hasta en lo material de la Biblia parece quiso esmerarse, poniendo en ella unos Versos Latinos, compuestos à su instancia por Alvaro, en los quales se decla-

afirma el mismo al fin del libro: *Has quasitas sententias, ut recolo, parte ex Patrum antiquorum monitis, parte quod à temporis hujus Magistris didici, vobis retexi, & arbitrio vestro tradidi.* Por tanto suponemos la comunicacion que tendria con S. Eulogio, con Alvaro, con el Abad Samson, y acaso con Vicente, y Espe- raindeo, famosos Doctores de aquel tiempo. Añadiò la leccion de las Obras de los Padres antiguos: y de este modo se hizo uno de los Eclesiasticos mas doctos, logrando tambien facundia en el decir, como refiere Alvaro elogiandole, por estos Versos:

ra la materia y excelencias de los Libros Canonicos, como veràs entre las Obras de Alvaro en el Poema VIII. Puso Leovigildo los Versos en su Biblia despues del año 859. cerca del qual los escribió el Autor, habiendo ya convalidado de la enfermedad de que habla en los Poemas precedentes; por lo que en este repite, verse ya hecho ceniz-

7a: *Cinis in cinerem versus.*

7 Hallabase por entonces muy perseguida la Iglesia de Cordoba: y aunque à los Clerigos les permitian andar en su trage Ecclesiastico, le vestian los mas, sin saber el mysterio de lo que se ponian. Creian algunos que era precisamente adorno corporal: y no conociendo lo que significaba, estaban muy expuestos à vestirse como los Infieles. Considerando los Clerigos de la Iglesia de San Cyprian el riesgo de la ignorancia, encomendaron à Leovigildo que escribiesse sobre la significacion de cada cosa, à fin que teniendo todos por escrito, pudiesen instruirse en los mysterios, y conociendo las virtudes interiores, que el trage exterior significaba, le retuviesen, y procurassen verificar el fin, sin escusa de que por la persecucion no podian acudir à los Doctores. Hizolo asì Leovigildo, escribiendo un libro en el assunto, repartiendole en diez capitulos, y manifestando en el Prologo lo expuesto en este parrafo.

8 Por este hecho se conoce el merito y la estimacion en que estaba reputado Leovigildo, quando entre todos

fue escogido por orden de su Cabildo para desempeñar la causa del Habito de los Clerigos.

9 Sobresaliendo asì Leovigildo en zelo y literatura, llegò à Cordoba la mala doctrina de los Antropomorphitas, sostenida por el infeliz Hostegesis, y sus aliados, que abusando del poder, perseguian à quien se opusiesse à sus errores, como se viò en la Vida de Samson, desterrado de Cordoba por defender la verdad de que Dios està en todas partes por su essencia, y no precisamente por sutileza, como defendia Hostegesis. Armado este mal Obispo del poder que tenia con los Proceres del Palacio, infundiò tanto miedo en los animos de los demàs Prelados, que los hizo firmar en el año de 862. un Decreto Conciliar contra el Abad Samson, privandole del Oficio Sacerdotal, con excomunion y destierro, como se viò en su Vida.

10 A los dos años volvió à Cordoba Hostegesis: y no pudiendo sufrir Leovigildo la mala doctrina de este Obispo, le reprehendiò abiertamente, arguyendole del error en que vivia, teniendo por cosa distinta en Dios la sutileza y la

naturaleza, pues negaba que Dios estuviese en todas partes por esencia. El mal Obispo, viendose reprehendido, y que no podia rendir à Leovigildo por razones, recurrió à la fuerza del terror y amenazas del Conde Servando, que era uno de los pervertidos, y tenia el mayor poder entre los Christianos. La pretension era obligar à Leovigildo à que comunicasse con Hostegesis, y los de su partido, de cuyo trato se apartaban todos quantos conocian la peste de su mala doctrina. A este fin recurrieron al arte, y al terror, conociendo su astucia lo mucho que autorizaria su partido la reputacion de Leovigildo, si ya que no lograban pervertirle en el dogma, conseguian violentarle à que tratasse exteriormente con ellos. De hecho se conoció por el efecto haver sido este el motivo impelente de ordenar contra Leovigildo su rigor, pues luego que éste condescendió à lo que le pareció anteponible, por conseguir en ello las ventajas, que se dirán; al punto se empezaron à gloriarse del triumpho, publicando por fuera de Cordoba, que Leovigildo seguia aquel partido.

11 En efecto viendose Leovigildo combatido por todas partes de afechanzas, rigores, y amenazas, halló un medio, que le pareció ventajoso: y fue, que mitigaria el rigor de la justicia, sugetandose à tratar con Hostegesis, con tal que éste, y sus compañeros, detestassen publicamente la heregia que havian publicado, de que Dios no estaba en todas partes por esencia, y que el Verbo no havia encarnado en el Vientre, sino en el Corazon de Maria Santissima. Puso en esto Leovigildo tanta fuerza, que consiguió el deseo, haciendo que abjurasse publicamente en la Iglesia Hostegesis, y su compañero Sebastian (que era herege Antropomorphita) los referidos errores: y entonces cedió Leovigildo à la fuerza que le constringia à tratar con ellos: sin que de allí adelante sonassen en Hostegesis los expressados capitulos, sino la confesion de que el Verbo Eterno encarnó en el purissimo Vientre de la Virgen, y que Dios estaba en todas las cosas.

12 Este triumpho se debió à la gravedad, y eficacia de Leovigildo: pero como los perversos dificultosamente se

corrigen , quedaron tan mal sanas las heridas , que luego se encanceraron con otras pestilencias. Contra ellas aplicò el Abad Samson eficaces remedios , declarandò que Leovigildo no las aprobaba , pues dice conoia bien que Hostegesis , y sus compañeros en la doctrina eran impios , y perseguidores de la Iglesia ; pero tambien echa de menos , que no le huviesse reprehendido y convencido en todos los puntos en que erraba. Vease en prueba de lo referido el Apologetico de Samson lib. 2. cap. 4. 10. y 17.

13 Fue este suceso en la Era de 902. año de 864. en que se nos acaban las memorias de Leovigildo , y por tanto no podemos referir mas acciones de su vida , ni el tiempo de su muerte.

14 En el año de 858. sabemos vivia en Cordoba otra persona ilustre , llamada *Leovigildo* , con el apellido , ò sobrenombre de *Abadfolomes* , que favoreció al Monge *Ufuardo* en la pretension de trasladar à Paris los Cuerpos de los Martyres Aurelio , y sus Compañeros , como se dijo en el Tomo XI. pag. 388. Sin embargo de convenirle el mismo nombre , no le aplicamos à este la competencia , que

Samson refiere entre Leovigildo y Hostegesis : lo 1. porque el mismo Samson parece declaró la distincion , quando al competidor de Hostegesis le nombra *Leovigildo de Ansefredo* , como para mostrar la distincion entre este y el que se apellidaba *Abadfolomes* : y quando los sobrenombres son diversos , suponen diversidad en las personas. Lo 2. porque aquel parece era Seglar , segun dà à entender la circunstancia de haver salido à la Campaña con el Rey , quando sabemos se quedaron en la Ciudad el Obispo , y los Presbyteros , que le asistieron al tiempo de la entrega de los mencionados Martyres : y la contradiccion hecha à la mala doctrina de Hostegesis , es mas propia de un Presbytero , que de un Seglar. Teniendo pues en Cordoba al Presbytero Leovigildo , Varon muy instruido en las Divinas letras ; à este debemos atribuir lo que bajo aquel nombre nos refiere Samson.

15 El Tratado que escribió de *Habitu Clericorum* , se divide en diez Capítulos , en que usa de muchos textos de la Sagrada Escritura , à fin de autorizar con ellos las especies que propone acerca de la significacion , que aplica al

trage de los Clerigos. Pero comunmente proceden las deducciones de unos principios muy latos y remotos, sin aquietar el discurso para el assenso de la significacion pretendida, como quien escribia en tiempo muy obscuro sobre puntos que pedian unas luces mas vivas. Añadese, que la Copia es defectuosa: y no existe el MS. de letra Gothica antiquissima, que Morales menciona. Pero lo mas (para mi assunto) es, que no incluye materias historiales, como

quien puso toda la atención en la significacion mystica del traje Clerical: por lo que finalmente resolví no cargar este Libro con todo aquel Tratado, sino con el Proemio, ò Dedicatoria, que hizo à los Clerigos de su Parroquia: donde hay algunas especies conducentes, para comprobar lo apuntado en varias partes del Tomo precedente: à cuyo fin; y para que se vea el estylo del Autor, se pone aqui à la letra. Dice así:

LEOVIGILDI, PRÆSBYTERI CORDUBENSIS,
liber de Habitu Clericorum.

EXimiis atque almificis Clericis, Christo Domino sub tuitione Beati Cypriani Pontificis, seu Martyris deservientibus, Leuegildus vester ubique sequipeda.

Cum in aliquibus Clericis fatuitatem vestra reperiret serenitas, & ab Ismaelitis oppressionem per universam Hesperiam Christicolarum cerneret, defuit alacritas per quam discernere quivissent auctoritatem habitus Clericorum. Quem aliqui tantum ad compositionem corporis eorum antiqui Patres putaverunt exercere, & necnon mysticè in exemplo fidelium unamquamque speciem nostris obtutibus referare; placuit clementiæ vestræ, cum supereminere Dei Ecclesiam in nostris partibus aspiceret gentilium sæva crudelitas, & ne disputando nobiscum liquidius pro habitu hujus ordinis nostra aliquatenus lacerata fuisset simplicitas, me ordinare expositum significaciones Clericorum habituum; & exarare; & quidquid moni-

(1) *s. antiquos.*

tis Patrum de his officiis recolo, antequam plenius à nostris dilabamur sensibus recitare, ut qui ex nobis ad remanentes Doctores imbecillitate corporis præpediente dirigere gressus nequiverit, aut quem inquisitio vel census, vel vestigalis, quod omni lunari mense pro Christi nomine solvere cogimur retinuerit, saltem nocturno tempore inter Ecclesiastica munia qui necessarium duxerit legat, ne forsan ignorando mysterium habitus sui, quispian specimen impiorum induat, & habitudines infidelium, in quibus nulla est sapientia, imitetur. O quam pia excellentiæ vestræ fuit devotio, si imperato de talibus inesset apta loquutioli quis mysterium habitus Sacerdotum sine titubatione audebit proferre! aut mysticum expositionis ejus patefacere absque pavore! Melius mihi erat hoc opus à vobis audire cautè, quàm de eo hominibus sermonem proferre incautè. Et nisi certè recolerem veridica dicentia Domini mei monita: *Aperi os tuum, & ego adimplebo illud.* Et: *Non vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis:* poplitem equidem minime à talia uncinarem. Sed de juvamine divino ob vestram intercessionem cum essem fissus, ad illicita mihi non audacter, sed obedienter salire, vel infletu articulum proclamando, & cum intentione mentis dicendo, hanc viam justificationum tuarum Domine fac ut intelligam. Hoc enim quod de quaesitis minoravit mea rusticitas; vestra charissima cedere non repedit. Sanctitas, compatiendo, cui non pigritiæ causa oprata implere dimisit, sed adyersante delicto segnities menti adhæsit.

Pf. 80. 11

Matth.

10. 20.

1

2

Pf. 118.

27.

CAP.

(1) f. ad talia. (2) illicita, i. e. supra vires.

ITEM

(1) f. ad talia. (2) f. ad talia. (3) f. ad talia. (4) f. ad talia. (5) f. ad talia.

CAP. V.

INCIPIUNT EPIGRAMMATA

*Domini Cypriani Archipresbyteri Cordobensis.**Sedis¹, ad petitionem Adulsi edita.²*

I.

HOc opus illustri comitis clarescit Adulsi,

Qui sumptis propriis librorum teca novavit;

Qua novi habentur, veteresque in ordine libri

Testamenti veri inhilanti ad æthera victum

Pergere mansurum parat, & tollere clamat;

Hoc cibo quis fuerit pastus, haud adgravat exta,

Nec ventrem fareit, sed crebre spiritum alit.

Hinc fons perspicuis paradisi surgit à limphis;

Hic dulcis haustus effluit in pectoris antro,

Hic largos latices per mundi compita mittit,

Hæc foris que renidet argenti clarò metallo,

Et intus eluit spiritalis gratiæ dono.

EObtuit nempe Deo prædictus comes Adulsi,

Memoriam penes Acisceli martyris almi,

Cordoba sacrata conditus qua sistit in aula.

Vernulus patronus jam factus & testis alumnus,

Ut tantillo tantus dignetur impendere martyr,

Obtineat meritis Christus ut scelera sua

Tergat, atque animam carnalibus claustra relicta,

Cælicolis glomeret felici in sede beata.

Oblatis bonis fueris dum lector adeptus,

Adsis pro me Deo adclinis posco Adulsi:

Suscipe nunc nate Fredenande Kare tuendam

Tecam, quam ipse tuus comptam patravit Adulsi;

Ut legens relegas, & puro pectore serves,

Si illius præceptis libens consenseris ipse,

Securus ad Aulam poteris conscendere cæli.

ITEM

(1) *Vide supra cap. 1. num. 14. & seq.* (2) *MS. editi.* (3) *MS. ar. 4. 45.* (4) *l. faustus.*

ITEM EJUSDEM AD PETITIONEM

Zoyli filij sui in finem Bibliothecæ, ¹ quam
scripserat Saturnino Archidiacono.

II.

Laudum vota tibi Zoylus gratus persolvere nitor
Christo Redemptori auctori, & domino meo:

Cujus fultus opè tantum explevi laborem.

Dum finem adieris istius thecæ legendo,

Pro me Deum preceris, lector, intente depòsco;

Sic valeas Christo post ævum frui securus.

III. ^a

Terge luctum mœrens, prava virentia vides,

Alesque pipant, diverso modulamine voces.

Et liquor meri currat in ore teneti.

EJUSDEM CYPRIANI CUJUS SUPRA.

IV.

Renidet in manu flabellum comitis almi,

Litteris conscriptum aureis, ut competit illi,

Nomine Guifredus ex sacro gurgite dictus.

Ut pellat æstum aura suadente flabello,

Trade libens comes gloriosæ conjugii illud,

Simili ut modo incumbentem dissipet æstum

Guifindæ dictæ, & tuo in latere nexæ.

ITEM

(1) De Bibliothecæ nomine vide pag. 9. (2) Deest similis in Codice MS.

ITEM ALIJ EJUSDEM IN FLABELLO.

V.

Guifindis dextram illustris adorna flabelle,
 Præbe licet falsos ventos, ut temperet æstum
 Tempore æstivo defluxa membra refovens,
 Panus & officium implens per omnia tuum.

EPITAPHIUM QUOD ISDEM
 in sepulchro Domini Samsonis edidit:
 Metro heroyco.

VI.

Quis quantusve fuit Samson clarissimus Abba,
 Cujus in urna manent hac sacra membra in aula,
 Personat Hesperia illius fame fota.
 Flecte Deum precibus Lector nunc flecte peroro,
 Æthera ut culpis valeat conscendere terfis.
 Discessit longè notus plenusque dierum.
 Sextilis namque mensis die vicesima prima.
 Sextilis namque mensis primo & vicesimo Sole.
 Era DCCCCXXVIII.

ITEM EPITAPHIUM AB EODEM
 editum.

VII.

Nobilis hïc extat Hermildis in busto locata,
 Quæ Christo famulans tempnendo sæculi pompam.
 Hic jubilans plaudensque heroum conscendit in
 aulam.

ITEM

(1) MS. *inper.*

ITEM SUPER TUMULUM
Sancti Joannis Confessoris.

VIII.

Carcerès, & dira Joannes ferrea vincla
Christi amore tulit: hac functus in aula quiescit.

ITEM EPITAPHIUM A SAMSONE
Abbate editum¹ super Sepulchrum
Offilonis Abbatis.

I
Offilo hic tenui versus in pulvere dormit,
Fallentem mundum olim qui mente subegit:
Flagrantes dapes tenuit, & pocula fulva,
Infestum virgo malens vitare celandrum
Laudetur talis multorum lingua sacerdos
Optetur illi, & cæli portio dari.

EJUSDEM SUPER TUMULUM
Atanagildi Abbatis.

II.

Oculit Abbatis magni hæc urna fabilas,
Quem *Athana* prisca vocitabant sæcula *gildum*.
Hunc lector rogito Domino comenda orando;
Ablatus est subito, scripta in marmore Era

DCCCCLXXVIII.

ITEM

(1) Vide cap. 3. à num. 38. pag. 318. (2) Vide pag. 319.

ITEM CUJUS SUPRA [super]
Sepulchrum Valentiniani Presbyteri.

III.

Tecta Valentiniani membra hæc continet aula;
Qui Christo famulans ornatus veste sacrata,
Ad heroas latus est, Sculpta in marmore Era. x

(1) Exprimendus hic annus erat: sed in Codice MS. desideratur.

FIN.

ITEM SUPER TUMULUM

ITEM EPITAPHIUM AB EODEM

ITEM

INDICE

INDICE

DE LAS COSAS MAS NOTABLES
de este Tomo XI.

A

A Badfalomes , Caballero de Cordoba. pag. 303. y 521.

Abanico de un Conde y Condesa de Cordoba. 9.

Adulfo Conde de Cordoba. 9. y 524.

D. Alfonso el Casto , envió embajadas à Carlo Magno despues de la victòria de Lisboa. 7.

S. Alvaro Garcia , y S. Alvaro de Cordoba , diversos de Alvaro Cordobès. 25.

Alvaro , hermano de S. Eulogio. 15.

Alvaro Paulo Cordobès. 10. Sus nombres. 11. Su nobleza. *alli.* Preciabase de ser hijo de Abraham. 12. No solo por Fè , sino por linage. 13. Mezclòse su familia con otra de los Godos. 14.

No fue paciente de S. Eulogio. 15. Fue intimo amigo del Santo. 16. Elogios que le diò S. Eulogio. 17. No fue Eclesiastico. 17. Defen-

Tom. XI.

diò la causa de los Martyres. 19. Instruyò à S. Aurelio para el Martyrio. 24. Sus virtudes. 26. y fig. Enfermedad en que recibió la penitencia. 28. Tiempo de su muerte. 30. y fig. Sus Escritos. 31. y fig. Tiempo en que escribió las Cartas. 37. Es Autor del *Indiculo Luminoso*. 43. y fig. Ponefe esta Obra à la letra. 219. Por ella consta que era balbuente , ò torpe de lengua. 46. col. 2. Escribió versos latinos , y quando ? 32. Ponense à la letra. 275. Es suyo el libro de las *Scintilas*, cuyos capitulos se expresan à la larga. 48. Antigüedad del Codice en que se mantienen sus Obras , y su caracter. 53. Ponense à la letra sus Obras hasta hoy, ineditas. 66. y fig.

Anales Bertinianos. 20. V. en el Tomo X. Apendice VIII.

Atanagildo , Abad. 319. Su Epitafio. 527.

Antiphona pervertida por los Hereges. 316. col. 2.

Ll

An-

- 'Antropomorfitas en Cordoba.
Sus errores. 307.
'Antuerpienses, Padres Jesui-
tas. 17. y 320.
'Arcediano de Cordoba. *V. Sa-
turnino.*
'Arcipreste de Cordoba. *V. Cy-
prian.*

B

- B**asilisco, Escritor dogma-
tico. 6.
Bibliotheca, por este nombre se
entendian los libros de la
Sagrada Escritura. 9. Ver-
sos de Alvaro à la Biblio-
theca de Leovigildo. 281.
Bodo, apostatò al Judaismo.
V. Eleazaro.

C

- C**ampana con el nombre
de Samson. 318.
Confessor. Què significa? 168.
Cordoba. Sus hijos ilustres en
tiempo de los Romanos. pa-
gin. 1. En el siglo nono. 3.
y sig.
Cyprian, Arcipreste de Cor-
doba. Su Vida. 8. Sus Poe-
mas. 524.

D

- D**elgado (Don Francisco)
52. 53. 275.
Destina. Què significa esta voz?
106.

E

- E**leazaro (antes Bodo) Su
historia. 21. Fue impug-
nado por Alvaro bajo el
nombre de Transgressor, y
de Eleazaro. 23.
Esperaindeo, Abad de Cor-
doba. 3. Tiempo de su muer-
te. 38.

F

- F**roila Embajador de Espa-
ña à Carlo Magno. 7.
Froisinda, Señora ilustre Se-
ñorilla. 34. col. 2.

G

- S**AN Geronymo. Versos de
Alvaro en su elogio. 288.
Guifredo, Conde de Cordo-
ba. 9. y 525.
Guifinda, Condesa de Cordo-
ba. 9. y 525.

H

- H**ebreos, tenian sumo es-
tudio de sus Genealo-
gias. 13.
Hermilde, noble Señora de
Cordoba. 9. y 526.

Hostegesis, corrigió en parte sus errores. 314. Comunicó con el Presbytero Leovigildo. *alli*.

I

I Dida. Què significa? pag. 207.

Infantas (Don Juan Antonio) 321.

Irdiculo Luminoso, si es obra de Alvaro? 42.

S. Isaac Martyr, mencionado por Alvaro. 237.

J

J Juan Confessor, mencionado por Alvaro. 227.

Juan Hispalense, amigo de Alvaro Cordobès. 18. Y pariente. 33. Era mas anciano que Alvaro. 36. Parece que fue Maestro de Retorica. *alli*.

L

L Leovigildo Presbytero de Cordoba. Su Vida. 517. Contradijo à Hostegesis. 519. Escribió de Habitu Clericorum. 519. Otro Leovigildo por aquel mismo tiempo en Cordoba. 521.

Lisboa. V. D. Alfonso.

M

M Abillon, impugnado acerca de Alvaro Cordobès. 15.

Mecolaeta (Fr. Diego) Benedictino. 321. y en el Prologo.

Menard (Hugo) impugnado. 302. y 320.

Morales (Ambrosio) mudò de parecer sobre el Autor del Indiculo Luminoso. 42.

N

N Onnus. Què significa? pag. 233.

O

O Ofilon, Abad. 318. Su epistafio. 327.

P

P Penitencia Eclesiastica en las enfermedades. 28.

S. Perfecto, Martyr, mencionado por Alvaro. 225.

Philocompos. Què significa? 274.

Philomela, versos de Alvaro. 275.

Pittacio. Què Significa? 316.

R

Roman, ò Romano, Medico así llamado en Cordoba, fue Conde. 14.
Romanos, y Principe de los Romanos, que significa en las Obras de Alvaro. 39.

S

Samson, Abad de Cordoba. Su Patria. 300. Ponese su Vida. cap. 3. Fue Eclesiastico. 302. No consta fuese Monge. 303. Fue Abad del Monasterio Pinamelariense. *alli*. Y de la Iglesia de San Zoyl de Cordoba. 304. Favoreció al Monge Usuardo quando vino à Cordoba. 304. Opusose al mal Obispo Hostegefis. 307. Perseguió el Obispo. 310. Fue despues declarado inocente

por los Prelados. 311. El Conde Servando quiso quitarle la Vida. 312. Huyó Samson à Tucci. 313. Escribió alli contra los errores. 315. Mantienese su nombre en una campana. 318. Su Epitafio. 320. Ponese à la letra su Apologetico. 325. Epitafios que se mantienen (en su nombre. 527).

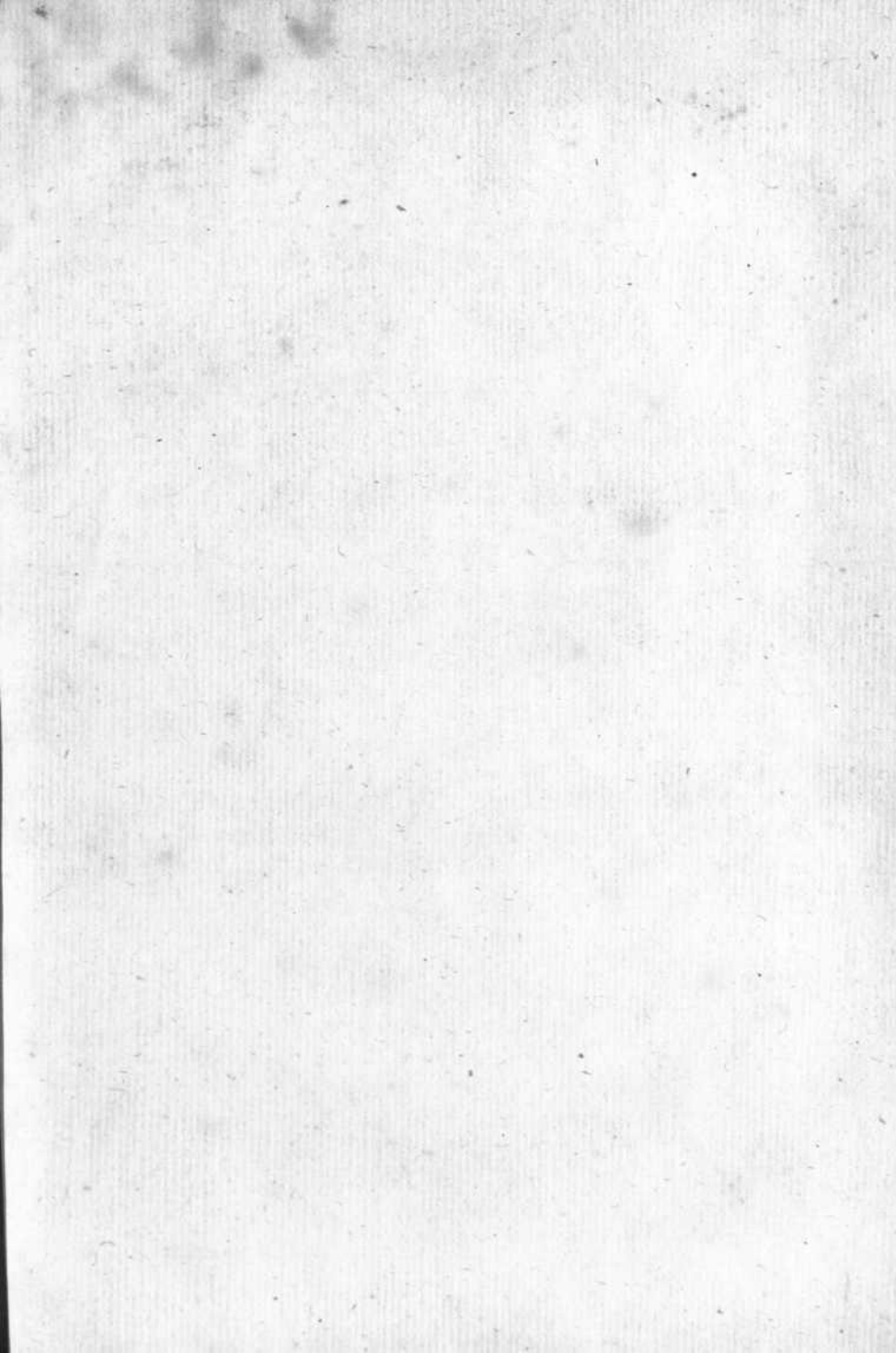
Saturnino Arcediano de Cordoba. 9. y 525.

Saulo Obispo de Cordoba. Su Carta à Alvaro de Cordoba. 165. Parece suya la decima entre las Obras de Alvaro. 39.

Scilax. Qué significa? 328.

V

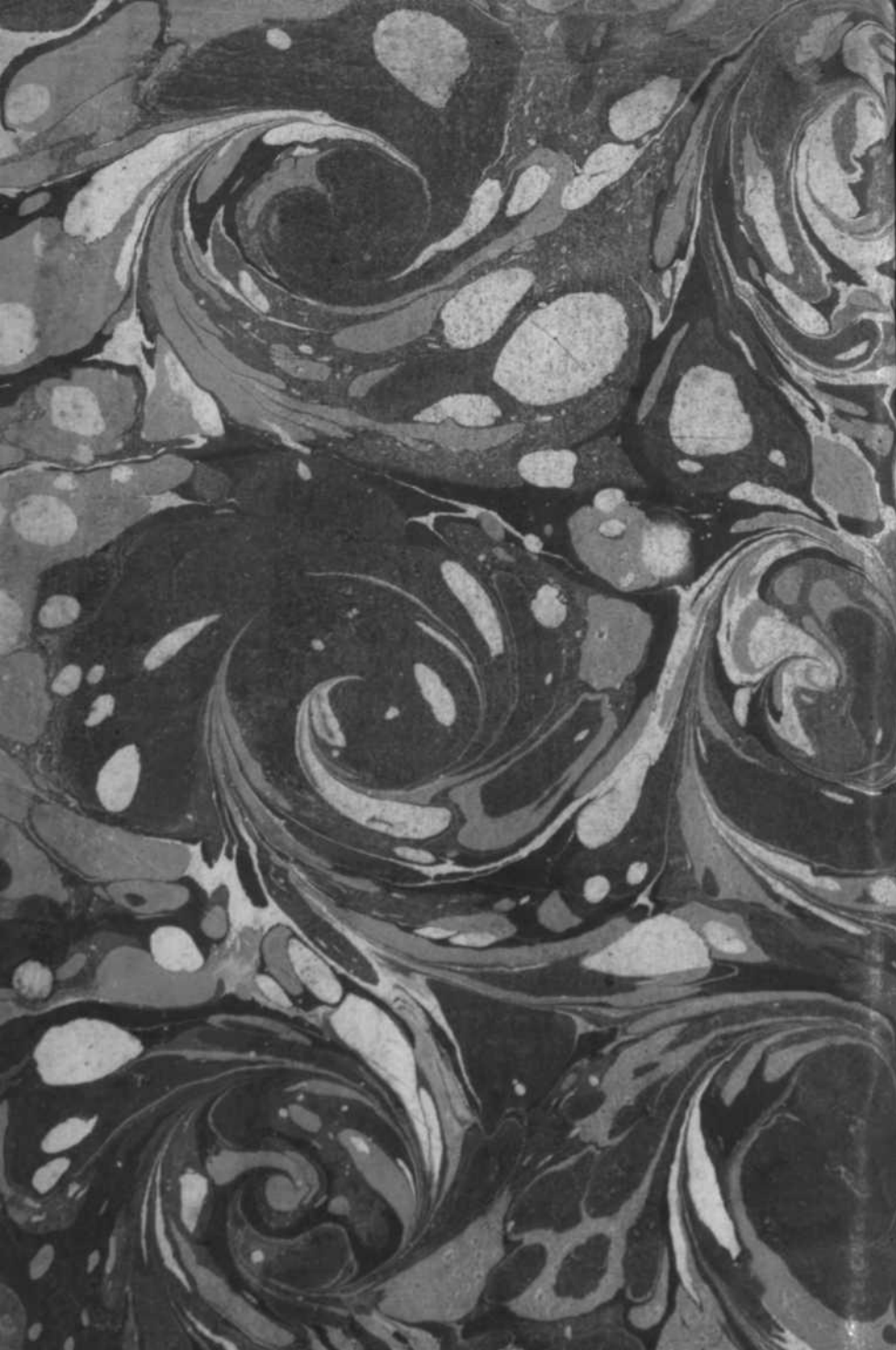
Valentiniano, Presbytero: 319. Su Epitafio. 528.
Vicente Doctor de Cordoba: 5.

FLORERZ
ESPAÑANA
SAGRADA

TOM. XI.

950